

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ

ΤΡΙΜΗΝΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ (Ε.Μ.Ι.Π.Η.)

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2009 - ΕΤΟΣ Β' - ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 7 - ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

ΣΤΙΓΜΕΣ ΤΟΥ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ

ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΣΤΗ ΒΕΡΟΙΑ

“Καλώς ὦρισεσ καὶ πάλι πανηγύρι μας! Μέρεσ καὶ νύχτεσ τώρα σὲ πρόσμενα στὰ ὄνειρά μου. Καὶ ξαφνικά ἀντιλάλησαν χαρούμενεσ οἱ δύο μεγάλεσ καμπάνεσ τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου. Ἡ πολιτεία γέμισε κόσμος καὶ ὁ ναὸς πλημμύρισε ἀπὸ προσκυνητέσ. Ὅπωσ πάντα ἔτσι καὶ τώρα... Ἡ πίστη ἀνάβει κερί στὴ χάρη του πολιοῦχου...”.

Με αὐτέσ τισ ἀράδεσ ἑνασ Βεροιώτησ συγγραφέα, ὁ Στέλιος Σβαρνόπουλοσ, ξεκινάει νὰ περιγράφει τὸ πανηγύρι τῆσ Βέροιασ καὶ τῶν Βεροιωτῶν, τὸ πανηγύρι τοῦ Πολιοῦχου τῆσ Αγ. Ἀντωνίου, τὸ ὁποῖο ἐκτὸς ἀπὸ τὸν θρησκευτικὸ, εἶχε καὶ ἐντονα κοινωνικὸ χαρακτήρα. Ἀναφερόμαστε δηλαδὴ σὲ μια ἐμποροπανήγυρη, συστατι-

κό τῆσ ζωῆσ τῶν ἀνθρώπων μέχρι καὶ τὰ μέσα τοῦ 20οῦ αἰῶνα.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι στο παρελθόν τὰ πανηγύρια ἀποτε-

τα πολλὰ εἶδη κί' ἀκόμα νὰ χαροῦν καὶ νὰ διασκεδάσουν με τὰ διαφόρων εἰδῶν παιχνίδια καὶ τὰ παραδοσιακά συγκροτήματα ποὺ πλαισίωναν τὴν ἐμποροπανήγυρη.

Για τὴ Βέροια καὶ τοὺσ Βεροιώτεσ τὸ πανηγύρι τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου ἦταν κάτι ξεχωριστό κάτι ποὺ τὸ περιέμεναν πῶσ καὶ πῶσ. Τισ οκτῶ μέρεσ, τοῦ Αυγούστου, ποὺ κρατοῦσε ἄνδρεσ, γυναί-

κεσ καὶ παιδιά συμμετείχαν καὶ γιόρταζαν με κάθε τρόπο. Για τισ γυναῖκεσ ἦταν μια ἀπὸ τισ λίγεσ ευκαιρίεσ νὰ βγουν ἀπὸ τὸ σπίτι. Κί' ὄχι για κανέναν ἄλλο λόγο, παρὰ μόνο για νὰ προμηθευτοῦν τὰ ἀπαραίτητα για

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛ. 3

λοῦσαν ἀφορμὴ συνάντησεσ καὶ σύσφιξεσ τῶν κοινωνικῶν σχέσεων τῶν ἀνθρώπων. Ἀνθρώποι διαφόρων ηλικιῶν καὶ ἀπὸ διάφορεσ περιοχέσ μαζεῦονταν για νὰ εκπληρώσουν τὰ θρησκευτικά τουσ καθήκοντα ἀπὸ τὴ μια καὶ συνάμα νὰ ψωνίσουν ἀπὸ τὰ διάφορα κίόσκια με

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΣΕ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

Τὴν Κυριακὴ 31 Ἰανουαρίου 2010, τισ 6 μ.μ., θα πραγματοποιηθεῖ ἡ Ετήσια Γενικὴ Συνέλευση καὶ ἡ Κοπή Βασιλόπιτασ τῆσ Ε.Μ.Ι.Π.Η., στὸν χώρο ἐκδηλώσεων τῆσ Δημόσιασ Κεντρικῆσ Βιβλιοθήκεσ Βέροιασ.

Εκτὸς ἀπὸ τὰ τακτικά μέλη τῆσ Εταιρείασ, ἡ συνεδρίαση τῆσ Γενικῆσ Συνέλευσεσ θα εἶναι ανοιχτή για κάθε ενδιαφερόμενο.

Εκπατρισμένοι
για τὴν Εἰρήνη -
Τὸ τίμημα τῆσ
σύμβασεσ τῆσ
Λοζάνησ

τῆσ **Αν. Ταναμπάση**
σελ. 4

“Ἡ Παγκίρα μας”
τοῦ **Στ. Λιούλια**
σελ. 6

Επιστολὴ τοῦ
Επισκόπου τῆσ
Πέτρασ πρὸσ τὸ
Μητροπολίτη
Θεσσαλονίκησ
για τὴν Επισκοπὴ
τῆσ Καμπανίασ
τοῦ **Κ. Σπανοῦ**
σελ. 8

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Ὁ συγγραφέας-
δικηγόροσ
Γιώργοσ Λιόλιοσ
μιλά για τὸ
βιβλίο τοῦ «**Σκιέσ**
τῆσ **Πόλησ**»
σελ. 9

ΦΟΡΕΙΣ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ

&

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Διαρκὴσ Ἐκθεση

«**Ἱστορικὸ**
Πανόραμα»

τῆσ **Κ.Ε.Π.Α.**
Δήμου Βέροιασ
σελ. 11

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

• Όσοι επιθυμούν να γίνουν μέλη της «Εταιρείας Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας» μπορούν να επικοινωνούν στα τηλέφωνα: **6946.901.531, 6972.549.557**

• Η αποστολή άρθρων, μελετών, επιστολών, σχολίων, προτάσεων, παρατηρήσεων κ.α. για δημοσίευση στα «ΧΡΟΝΙΚΑ», γίνεται τόσο στην ταχυδρομική διεύθυνση της Ε.Μ.Ι.Π.Η., όσο και στην ηλεκτρονική διεύθυνση xronika_emipi@yahoo.gr με την ένδειξη: Για τα «Χρονικά» (Τα άρθρα δεν θα πρέπει να ξεπερνούν τις 5 σελίδες Α4 με μονό διάστιχο και μέγεθος γραμματοσειράς 12 στ. Δημοσιεύματα ή άρθρα με επιστημονικό υπόβαθρο θα πρέπει να συνοδεύονται από παραπομπές και ενδεικτική βιβλιογραφία).

• Η έκδοση των «ΧΡΟΝΙΚΩΝ» στηρίζεται αποκλειστικά σε συνδρομές μελών και φίλων της Ε.Μ.Ι.Π.Η., για τον λόγο αυτό, ζητούμε την οικονομική υποστήριξή σας. Για την προβολή της επιχείρησής σας μέσα από τις σελίδες των «ΧΡΟΝΙΚΩΝ», καθώς και για τις χορηγίες σας υπέρ της έκδοσης του εντύπου, καλέστε στο **6946.901.531**

• Ο τραπεζικός λογαριασμός της Εταιρείας, όπου ο καθένας μπορεί να καταθέτει τις προσφορές του, είναι: **Eurobank 0026-0077-10-0101737618**

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΠΡΟΣ ΤΑ «ΧΡΟΝΙΚΑ» ΚΑΙ ΤΗΝ Ε.Μ.Ι.Π.Η.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Εν Θεσσαλονίκη τη 08.10.2009
αριθμ. πρωτ. 845

Αξιότιμο Κύριο
Αθανάσιο Βουδούρη, Πρόεδρο
Εταιρείας Μελετών Ιστορίας &
Πολιτισμού Ν. Ημαθίας
ΤΘ 149 – 59100 Φυτεία Ημαθίας

Κύριε Πρόεδρε,
Έλαβα το υπ' αριθμ. 110/25.09.2009 έγγραφό σας, με το οποίο μου γνωρίζετε την αναγνώριση του μη κερδοσκοπικού χαρακτήρος Σωματείου σας με την επωνυμία «Εταιρεία Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας (Ε.Μ.Ι.Π.Η.)» και σας συγχαίρω για την σημαντική αυτή προσπάθειά σας. Πιστεύω ότι όλοι μας, μέσα στις δύσκολες συνθήκες που ζούμε μέσα στην Ορθόδοξη Ελλάδα μας, πρέπει να πράττουμε το καθήκον μας και προς την Εκκλησία και προς την Πατρίδα. Επίσης σας ευχαριστώ για την αποστολή του ψηφιακού δίσκου ήχου και εικόνας (DVD) με θέμα: «Ο Μακεδονικός Αγώνας στην Κεντρική Μακεδονία». (...) Σας συγχαίρω και πάλι από καρδιάς για την αγάπη σας προς την πατρίδα και εύχομαι ο άγιος Θεός να σας χαρίζη υγεία και δύναμη, και κάθε ευλογία στο έργο σας.

Ευχέτης

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
† Ο ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΑΝΘΙΜΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
11η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

Βέροια, 08-12-2009
Προς την Εταιρεία Μελετών Ιστορίας
και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας
Φυτεία Ημαθίας

Αξιότιμοι Κύριοι,
Με ιδιαίτερη χαρά και ενθουσιασμό πληροφορήθηκα την ίδρυση της Εταιρείας Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας. Είμαι πεπεισμένος ότι με την παρουσία της και την υποστήριξή της θα προωθηθεί η μελέτη της ιστορίας και του πολιτισμού του νομού μας.

Συναρωγός και εγώ στην ευγενική όσο και δύσκολη προσπάθειά σας, θεωρώ μεγάλη μου τιμή και χαρά να αποτελέσω μέλος της Επιστημονικής Επιτροπής της Εταιρείας σας, και έτσι να συμβάλλω και εγώ από την θέση αυτή στην έρευνα για την ιστορία του τόπου μας.

Αντώνιος Πέtkος - Αρχαιολόγος
Διευθυντής 11ης Εφορείας Βυζ. Αρχαιοτήτων

Ζάκυνθος 15 – 12 – 2009

Αξιότιμε κ. Α. Βουδούρη χαιρετε!

Έλαβα και το τελευταίο τ. των «ΧΡΟΝΙΚΩΝ» του τριμήνου Ιουλ. – Σεπ. 2009 και απόλαυσα, ως συνήθως, την ωραία και διδακτική ύλη του γύρω από την Ημαθία. Σας ευχαριστώ και σας συγχαίρω! Όμως επί του παρόντος κάτι άλλο επείγει: Λόγω του ότι ευρισκόμεθα στις παραμονές των Αγίων Ημερών των Χριστουγέννων – Ν. Έτους 2010, επιβάλλεται η υποβολή των κατ' έθιμον ευχών. ΚΑΛΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ! και Ο,ΤΙ ΚΑΛΛΟΝ, δι' Υμιάς, τα Μέλη της Ε.Μ.Ι.Π.Η., τις οικογένειές Σας και γενικώτερα διά την πατρίδα μας, κατά το επί θύρας Ν. Έτος 2010!

Μεθ' υπολήψεως
Ανδρέας Ταταρίδης – Πολιτικός Συνταξιούχος

Ο Πρόεδρος και το Δ.Ε. της
Ε.Μ.Ι.Π.Η. εύχονται ολόψυχα στα
μέλη και τους φίλους της
Χρόνια Πολλά και
Ευαχρημένα το Νέο Έτος

Γνωστοποιείται ότι το Αφιέρωμα των «Χρονικών» του έτους 2010 θα έχει γενικό θέμα «Θέματα Διοίκησης της Ημαθίας». Όσοι επιθυμούν να συντάξουν σχετικό με το γενικό θέμα άρθρο, καλούνται να το αποστείλουν στην Ε.Μ.Ι.Π.Η. έως τις 15 Μαρτίου 2010, είτε ταχυδρομικώς στην διεύθυνσή της, είτε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στην διεύθυνση xronika_emipi@yahoo.gr, με την ένδειξη «Για το αφιέρωμα των «Χρονικών» 2010».

ΒΙΒΛΙΑ, ΕΝΤΥΠΑ & ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Βιβλία

- 1) Α' Πανελλήνιο Συνέδριο Επιγραφικής (Εταιρεία Ιστορικών και Επιγραφικών Σπουδών), Θεσσαλονίκη 2001.
- 2) Π. Μ. Νίγδελος – Γ. Α. Σουρής, Ανθύπατος Λέγει, ένα διάταγμα των αυτοκρατορικών χρόνων για το γυμνάσιο της Βέροιας, Θεσσαλονίκη 2005.
- 3) Παντελής Μ. Νίγδελος, Που βρίσκονταν οι αλυσίδες του ναού του Αγίου Δημητρίου; Το έδικο του Ιουστινιανού Β' IG X 21, 24 και ένα νέο έγγραφο από το αρχείο του Στ. Δραγούμη, Εγνατία 11 (2007).
- 4) Τα μνημεία της Βέροιας (ΥΠ.ΠΟ)
- 5) Βυζαντινό Μουσείο Βέροιας.
- 6) Γιώργος Αλαμπουρνός, Ο Αλαμπουρνός και τα μασλάτια – Τα Μασλάτια στο Ρουμλούκ, ιστορίες από το Κλειδί Ημαθίας, Κλειδί Ημαθίας 2009.
- 7) Αναστάσιος Ζ. Μπέλλος, Το Μητροπολιτικό Κάθισμα Τιμίου Προδρόμου και Βαπτιστού Ιωάννου εις Νέαν Νικόπολιν Ι. Μ. Σερβίων και Κοζάνης, Κοζάνη 2009.

Περιοδικά-Εφημερίδες-Έντυπα

- 1) Δυτικομακεδονικών Ημερολόγιον (Ζήση Αν. Μπέλλου) Έτος Ε' - Τόμος 5ος, Κοζάνη 2010.
- 2) Εφημερίδα «Οι Καιροί» φ. 373 – 378.
- 3) Περιοδικό «Πέλεκας», φ. 77
- 4) Περιοδικό «Φίλιππος» (Ιστορική & Λαογραφική Εταιρεία Γιαννιτών ο Φίλιππος) τχ. 64
- 5) Περιοδικό «Ημαθίων» (Σύλλογος Βεροϊέων Αθηνών) τχ. 3.
- 6) Περιοδικό «Πολιτιστικά Δρώμενα» τχ. 52.
- 7) Άρθρα του κ. Ανδρέα Ταταρίδη: 1) Με γνώμονα την λογική! (Ελεύθερη Άποψη 5 – 8 – 2009), 2) Μια θλιβερή (Δι' εμέ) επέτειος (Ελεύθερη Άποψη 9 – 9 – 2009), 3) Χωρίς κανένα σχόλιο (Ενεργοί Πολίτες Σεπτ. 2009).

Προσκλήσεις

- 1) Οι Φίλοι του Βυζαντινού Μουσείου Βέροιας. Διάλεξη: «Ο πλούτος μιας μαγευτικής ποίησης. Ο ποιητής Τζελαλεντίν Ρουμί (1207 – 1273), η εποχή και το έργο του» (2 – 11 – 2009).
- 2) Galerie Εικαστικές προτάσεις – Ονειρικά είδωλα του κόσμου (27 – 11 – 2009).

ΧΡΟΝΙΚΑ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ

Ιδιοκτησία

Εταιρεία Μελετών Ιστορίας
και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας

Εκδότης

Αθανάσιος Βουδούρης
(Πρόεδρος Δ.Σ. Ε.Μ.Ι.Π.Η.)

Διευθυντής

Εμμανουήλ Ξυνάδας
(Πρόεδρος Επιτροπής «Χρονικών»)

Αρχισυνταξία -

Ηλεκτρονική σελιδοποίηση

Νικόλαος Γ. Βουδούρης

Επιτροπή των «ΧΡΟΝΙΚΩΝ»

Εμμανουήλ Γ. Ξυνάδας

Χάιδω Τζήκα - Μπατσαρά

Νικόλαος Γ. Βουδούρης

Ιωάννα Α. Ζιώρα

Αναστασία Γ. Ταναμπάση

Εκτύπωση

Ν.Καραμανλίδης & ΣΙΑ Ο.Ε.

Ν.Νικομήδεια Ημαθίας 23310 90234, 90339

Γραφεία

Δ.Δ. Φυτείας Δοβρά Τ.Θ. 149, Τ.Κ. 59100

τηλ: **6946.901.531 - 6972.549.557**

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση
μέρους ή ακέραιων κειμένων,
αρκεί να αναφέρεται η πηγή

Τα επώνυμα άρθρα
εκφράζουν μόνο την άποψη
του συντάκτη του κειμένου

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ 1η ΣΕΛΙΔΑ

το νοικοκυριό τους, όπως κεντήματα, σεντόνια και μαξιλαροθήκες, τραπεζομάντηλα και ότι άλλο είναι απαραίτητο για τον εξοπλισμό του νοικοκυριού τους. Και μαζί μ' αυτόν το λόγο, να κάνουν και τις απαραίτητες κοινωνικές σχέσεις και γιατί όχι να γνωρίσουν τον καλό τους. Εδώ που τα λέμε ίσως ο δεύτερος λόγος να ήταν σημαντικότερος από τον πρώτο για τις νεαρές και ανύπαντρες Βεροιώτισσες... Αυτό και μόνο αποτελούσε αφορμή ευχαρίστησης και διασκέδασης για τη γυναίκα εκείνων των χρόνων. Για τα παιδιά ήταν ευκαιρία διασκέδασης και παιχνιδιού με τα πολλά ήδη παιχνιδιών που περιλάμβανε το πανηγύρι. Μερικά από αυτά ήταν οι κρίκοι, τα σιδερένια ψάρια, το κανόνι κ.α.

Με το πέρασμα των χρόνων και τη ραγδαία εξέλιξη σε όλους τους τομείς του κοινωνικού βίου η εμποροπανήγυρη του Αγίου Αντωνίου ατόνησε και σιγά - σιγά εξαλείφτηκε. Λίγα μόνο κιάσκια απέμειναν στημένα έξω από τον αυλόγυρο του Αγίου Αντωνίου για να θυμίζουν την παλιά αίγλη του πανηγυριού. Και η διάρκεια του σημερινού «πανηγυριού», μόλις ένα 24ωρο.

Πανηγύρια γίνονταν και σε άλλα μέρη της Ημαθίας. Κάποια από αυτά επιβιώνουν μέχρι σήμερα. Αρκετοί είναι οι συγγραφείς που αναφέρονται σε συναφή θέματα μέσα από τα έργα τους. Κάποιοι από αυτούς είναι οι Στέλιος Σβαρνόπουλος, Βούλα Χατζίκου, Ιωάννης Αλεξιάδης, Θόδωρος Πολυχρονιάδης, Στέφανος Ζάχος, Τάκης Μπάιτσης, Νικόλαος Σπάρτσης κ.α.

(Αφορμή του κεντρικού άρθρου αυτού του τεύχους, είναι η σύμπτωση της ημερομηνίας κυκλοφορίας του με την γιορτή του Πολιούχου της Βέροιας Αγίου Αντωνίου, στις 17 Ιανουαρίου.)

ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ ΗΜΑΘΙΑΣ**ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗΣ**

1. Στα «Μελετήματα Ημαθίας» δημοσιεύονται πρωτότυπες μελέτες για την αρχαιολογία, ιστορία, λαογραφία και γλωσσολογία, στην ελληνική γλώσσα.
2. Οι προς δημοσίευση μελέτες θα πρέπει να βασίζονται σε πρωτογενές αδημοσίευτο υλικό, εμπλουτισμένες με ανάλογη βιβλιογραφική τεκμηρίωση. Δεν παρέχεται η δυνατότητα αναδημοσίευσης αυτοίσιων παλαιότερων μελετών, οι οποίες έχουν δημοσιευτεί στην ελληνική γλώσσα σε άλλα έντυπα ή περιοδικά.
3. Παρέχεται η δυνατότητα δημοσίευσης μελετών (παράλληλα πάντοτε με την ελληνική) και σε μετάφραση σε μία από τις εξής γλώσσες: Αγγλική, Γαλλική, Γερμανική, Ιταλική. Κατ' εξαίρεση γίνονται δεκτές και μελέτες δημοσιευμένες σε ξένη γλώσσα, μεταφρασμένες στην ελληνική, όταν αυτές παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Ημαθία και την Μακεδονία.
4. Τα θέματα των μελετών που αποστέλλονται προς δημοσίευση, θα πρέπει να σχετίζονται αποκλειστικά με τους εξής τομείς και τις διαφορές παραμέτρους τους: αρχαιολογία, ιστορία, λαογραφία, γλωσσολογία.
5. Η θεματική των μελετών θα πρέπει να αφορά γεωγραφικά τη Μακεδονία, με ιδιαίτερη βαρύτητα σε θέματα της Ημαθίας. Σχετικές θεωρούνται και μελέτες που σχετίζονται με τη ζωή και τη δράση κατοίκων της Ημαθίας και της Μακεδονίας και σε άλλες περιοχές (π.χ. Βαλκανική, Ευρώπη, Μ. Ασία, Αφρική κ.λ.π.).
6. Οι μελέτες δημοσιεύονται στο μονοτονικό σύστημα. Παρέχεται η δυνατότητα παράθεσης πηγών, αποσπασμάτων κ.λ.π. και στο πολυτονικό.
7. Κάθε μελέτη θα πρέπει να συνοδεύεται από σύντομη περίληψη (όχι μεγαλύτερη από το 1/3 της μελέτης) σε μία από τις εξής γλώσσες: Αγγλική, Γαλλική, Γερμανική, Ιταλική.
8. Ο μέγιστος αριθμός των σελίδων των προς δημοσίευση μελετών, καθορίζεται στις 70 σελίδες.
9. Οι προς δημοσίευση μελέτες θα πρέπει να υποβάλλονται απαραίτητα σε ηλεκτρονική μορφή και εκτυπωμένες, στην ταχυδρομική διεύθυνση της Ε.Μ.Ι.Π.Η. Ηλεκτρονικά, θα πρέπει επίσης, να αποστέλλονται οι εικόνες, χάρτες κ.λ.π. που συνοδεύουν τον κείμενο, μαζί με τους σχετικούς υπότιτλους (λεζάντες). Το σχετικό οπτικό υλικό θα δημοσιεύεται στο τέλος κάθε μελέτης.

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ & ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΑΡΘΡΩΝ

1. Οι προς δημοσίευση στα «Μελετήματα Ημαθίας» μελέτες συγκεντρώνονται από τα μέλη της συντακτικής επιτροπής. Ως ανώτατο χρονικό όριο για τη δημοσίευση μελετών στον τόμο του εκάστοτε έτους τίθεται η αποστολή τους μέχρι την 1η Αυγούστου.
 2. Οι μελέτες, αφού πρώτα κριθεί από τη συντακτική επιτροπή ότι εμπίπτουν στη θεματολογία του περιοδικού και ότι πληρούν τις απαραίτητες τεχνικές προϋποθέσεις, αποστέλλονται για την τελική αξιολόγηση στα μέλη της επιστημονικής επιτροπής. Η αξιολόγηση των μελετών θα πραγματοποιείται με τη μέθοδο του «τυφλού» συστήματος, δηλαδή τα μέλη της επιστημονικής επιτροπής δε θα γνωρίζουν εκ των προτέρων των συγγραφέα της μελέτης.
 3. Τα μέλη της επιστημονικής επιτροπής, αφού πρώτα συγκεντρωθούν οι προς εξέταση μελέτες, συνέρχονται σε μία συνεδρίαση κατά την οποία μοιράζονται (ανάλογα με την ειδικότητά τους) το υλικό και αποφασίζουν να τις αποστείλουν σε δύο «κριτές» (εφόσον αυτό κριθεί απαραίτητο), οι οποίοι θα εκφράσουν τις απόψεις τους συμπληρώνοντας μία φόρμα με τα απαραίτητα πεδία, προβαίνοντας παράλληλα στις σχετικές παρατηρήσεις.
 4. Η επιστημονική επιτροπή, έχοντας υπόψη της τη γνωμοδότηση των κριτών, κοινοποιεί στους συγγραφείς τα σχετικά αποτελέσματα, στέλνοντάς τους παράλληλα το κείμενο με τις σχετικές παρατηρήσεις.
 5. Τα προς δημοσίευση άρθρα θα αποστέλλονται στους συγγραφείς σε δύο δοκίμια (διαδοχικά) προς διόρθωση, κατά τη διαδικασία σελιδοποίησης του περιοδικού. Οι συγγραφείς θα πρέπει σε διάστημα λίγων ημερών να επιστρέφουν στη συντακτική επιτροπή τα διορθωμένα κείμενα.
- Η έκδοση του περιοδικού συνοδεύεται και από συγκεκριμένο αριθμό ανατύπων, ο οποίος θα καθορίζεται κάθε φορά με απόφαση του Δ.Σ. της Ε.Μ.Ι.Π.Η. Τα ανάτυπα θα αποστέλλονται στους συγγραφείς μαζί με το τεύχος του περιοδικού.

Περισσότερες πληροφορίες στην ηλεκτρονική σελίδα της Εταιρείας emipi.wordpress.com

Βεροιώτικα Σημειώματα

Αποκλειστικά από την Ε.Μ.Ι.Π.Η.
το νέο βιβλίο του Π. Πυρινού

ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ:

- ✓ Βιβλιοπωλείο "Πυρινός"
- ✓ Βιβλιοπωλείο "Επίκαιρο"
- ✓ "Βιβλιοθήκη του Ναυτίλου" (Αθήνα)
- ✓ Ταχυδρομικά, με αντικαταβολή (+ έξοδα αποστολής)

Τιμή: 10 ευρώ

DVD της Ε.Μ.Ι.Π.Η.

για το
Μακεδονικό
Αγώνα

Διατίθεται
από το
Βιβλιοπωλείο
"Επίκαιρο"

(Βενιζέλου 36 - Βέροια)

Τιμή: 5 ευρώ

Τα

ΧΡΟΝΙΚΑ

θα τα βρείτε...

ΒΕΡΟΙΑ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας (Ελλης 8)
Βιβλιοπωλείο "Επίκαιρο" (Βενιζέλου 36)
Βιβλιοπωλείο "Πυρινός" (Βενιζέλου 50)

ΝΑΟΥΣΑ

Ευξείνιος Λέσχη Ποντίων Νάουσας (Χατζηγηρηγοριάδη 30)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

Βιβλιοπωλείο Libro (Βετσοπούλου 32)

ΑΘΗΝΑ

"Βιβλιοθήκη του Ναυτίλου" (Χαρ. Τρικούπη 28)

...και στην
ηλεκτρονική διεύθυνση

**emipi.
wordpress.
com**

ΕΚΠΑΤΡΙΣΜΕΝΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ

ΤΟ ΤΙΜΗΜΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΛΟΖΑΝΗΣ

Της Αναστασίας Γ.
Ταναμπάση

Ιστορικού - Μέλους Δ.Σ. Ε.Μ.Ι.Π.Η.

Το 2007 για πρώτη φορά ένας συμφοιτητής μου, μού παρουσίαζε την ιστοσελίδα ενός ιδρύματος, που του κίνησε το ενδιαφέρον. Ήταν το Lozan Mubadilleri Vakfi ή Ίδρυμα Ανταλλαγών Λοζάνης. «Σερφάροντας» και η ίδια στο διαδίκτυο, διαπίστωσα πως επρόκειτο για ένα σχετικά νεοσύσταθέν ίδρυμα, που ωστόσο είχε ήδη αναπτύξει πολυσχιδή δράση.

Τι είναι αυτό το Ίδρυμα Ανταλλαγών Λοζάνης; Ποιοι οι στόχοι του; Συγκαταλέγονται μεταξύ των μελών του και ανταλλαγμένοι μουσουλμάνοι της πόλης μου; Ένωσα ιδιαίτερη χαρά διαπιστώνοντας πως ανάμεσα στα 23 ιδρυτικά του μέλη υπήρχε και κάποιος από τη Βέροια.

Στον ίδιο ιστότοπο παρατίθενται τα ονόματα 58 οικογενειών από τη συνοικία του Γιολά Γκελντί (Yola Geldi mahallesi) καθώς και τα ονόματα άλλων 58 οικογενειών από τη συνοικία του Τσερμενίου (Cermen mahallesi). Για τις υπόλοιπες μουσουλμανικές συνοικίες ή μαχαλάδες της Βέροιας δεν υπάρχουν στοιχεία, ενώ τα ήδη υπάρχοντα τα συμπεριέλαβε στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος ο Sn. Öguz Dikbakan.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Ακόμα και σήμερα προβληματίζεται κάποιος αν αναλογισθεί τους λόγους λήψης αυτής της μοιραίας απόφασης, που οδήγησε στον τελικό

ξεριζωμό τόσων ανθρώπων και από τις δύο πλευρές του Αιγαίου. Ποιοι συνέλαβαν την ιδέα της ανταλλαγής πληθυσμών; Για ποιο λόγο διδασκόμαστε ότι η συγκεκριμένη ανταλλαγή έπρεπε να γίνει για να επιβληθεί η ειρήνη;

Κατά την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας, η αναγκαστική μετανάστευση, γνωστή ως sürgün, χρησιμοποιούνταν με σκοπό είτε την επιβολή τιμωρίας σε συγκεκριμένα άτομα είτε την εφαρμογή οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών σε ολόκληρες κοινότητες καθώς και την τόνωση περιοχών με δημογραφικό έλλειμμα. Αποτελούσε ένα μέτρο, που είχε εν μέρει εφαρμοστεί και στην αυτοκρατορία της νέας Ρώμης, το Βυζάντιο. Ουδέποτε, βέβαια, λαμβάνονταν υπ' όψη οι ανάγκες του υπό μεταφορά πληθυσμού...

Αιώνες αργότερα, στις 30 Ιανουαρίου 1923 στη Λοζάνη υπογράφηκε για πρώτη φορά σε διεθνές επίπεδο μια σύμβαση για την ανταλλαγή πληθυσμών από τις κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Τουρκίας, υπό την επίβλεψη των μεγάλων δυνάμεων. Πέντε προσωπικότητες θεώρησαν επιβεβλημένη την ανταλλαγή όλων εκείνων, που βρίσκονταν στη «λάθος» πλευρά των συνόρων. Οι πέντε αυτοί άνθρωποι ήταν ο Ύπατος Αρμοστής για τους πρόσφυγες Fridtjof Nansen, ο Ελευθέριος Βενιζέλος ως αρχηγός της ελληνικής αντιπροσωπείας, ο Μουσταφά Κεμάλ, ο Ισμέτ Ινονού ως αρχηγός της τουρκικής αντιπροσωπείας και ο Βρετανός Υπουργός εξωτερικών λόρδος Curzon.

Το 1ο άρθρο της σύμβασης της Λοζάνης προέβλεπε:

«Από 1^{ης} Μαΐου 1923. θέλει διενεργηθεί η υποχρεωτική ανταλλαγή των Τούρκων υπηκόων, ελληνικού ορθόδοξου θρησκευματος, των εγκατεστημένων επί των τουρκικών εδαφών, και των Ελλήνων υπηκόων, μουσουλμανικού θρησκευματος, των εγκατεστημένων επί των ελληνικών εδαφών.

Τα πρόσωπα ταύτα δε θα δύνανται να έλθουν να εγκατασταθώσιν εκ νέου εν Τουρκία ή αντιστοίχως εν Ελλάδι, άνευ της αδείας της τουρκικής κυβερνήσεως ή αντιστοίχως της ελληνικής κυβερνήσεως».

Κατά τον Bruce Clark, η ιδέα της ανταλλαγής των πληθυσμών βασιζόταν σε μια ψυχρή και απάνθρωπη λογική, αυτήν της ισορροπίας των πληθυσμών. Οι εμπνευστές του σχεδίου είχαν κατανοήσει το ρυθμιστικό ρόλο,

που θα έπαιζε η θρησκεία στη δημιουργία νέων πολιτιστικών και εθνικών κοινοτήτων. Έτσι, έπρεπε να συγκεντρωθούν σε μια εδαφική επικράτεια όσοι είχαν κοινή πίστη και να απομακρυνθούν όσοι δεν είχαν. Με βάση αυτά τα δεδομένα, η Ελλάδα θα γινόταν ένα χριστιανικό κράτος, ενώ οι περισσότεροι πολίτες του τουρκικού κράτους θα ήταν μουσουλμάνοι. Εάν κάποιος ανήκε στη «λάθος» πλευρά ως προς το θρήσκευμά του, ήταν αναγκασμένος να πορευθεί στο «σωστό» κράτος. Και όλα αυτά για να ελαχιστοποιηθούν οι πιθανότητες ενός νέου πολέμου.

Για τους απλούς ανθρώπους και στις δύο πλευρές του Αιγαίου οι συνέπειες μιας τέτοιας απόφασης ήταν δραματικές. Μας είναι ως ένα βαθμό γνωστές, ακόμα κι αν κάποιος δεν ανήκει σε προσφυγική οικογένεια. Δε δόθηκε καμία επιλογή στους πληθυσμούς ν' αποφασίσουν για το μέλλον τους, ενώ τους απαγορεύθηκε ρητά να επανέλθουν στη γενέτειρά τους.

Η σοβαρότερη κριτική στην ιδέα της Ανταλλαγής έγινε από τον καθηγητή της νομικής σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Στυλιανό Σεφεριάδη. Γράφει πως η ανταλλαγή πληθυσμών δε συνάδει με τον πυρήνα και την έκφραση του Δικαίου των Κρατών, ενώ γίνεται ιδιαίτερα επικριτικός όταν σημειώνει: «Οι άνθρωποι δεν μπορούν να αγοράζονται σαν βόδια, δεν μπορούν να θυσιάζονται ούτε μπορούν να ανταλλάσσονται».

Από την άλλη πλευρά, κάποιος θα μπορούσε να θεωρήσει ως επιβεβλημένη λύση την ανταλλαγή των πληθυσμών αντιπαραβάλλοντας τις ωμότητες εναντίον των χριστιανών μετά τη νίκη του τουρκικού στρατού στις 30 Αυγούστου 1922 και την άτακτη υποχώρηση των ελληνικών στρατευμάτων. Πολλοί ενστερνίζονται την άποψη ότι χωρίς την ανταλλαγή, ο αριθμός των θυμάτων θα ήταν σαφώς μεγαλύτερος. Εξάλλου, μετά τους Βαλκανικούς πολέμους, τον Α' Παγκόσμιο και τον εκτοπισμό των Αρμενίων, η συνύπαρξη των μουσουλμανικών κοινοτήτων με τις χριστιανικές παρουσίαζε ιδιαίτερες δυσκολίες.

LOZAN MUBADILLERY VAKFI

Το Ίδρυμα Ανταλλαγών Λοζάνης

Δεκαετίες μετά την ανταλλαγή και με αφορμή μια δύσκολη χρονική περίοδο για την Ελλάδα και την Τουρκία, τους καταστρεπτικούς σεισμούς της 17^{ης} Αυγούστου στην Κωνσταντινούπολη και της 7^{ης} Σεπτεμβρίου 1999 στην Αθήνα, εκφράστηκε για πρώτη φορά η ιδέα ίδρυσης και λειτουργίας του συγκεκριμένου ιδρύματος. Μέσα στο θερμό κλίμα των ελληνοτουρκικών σχέσεων μια ομάδα από παιδιά και εγγόνια ανταλλαγμένων σκέφτηκαν να ιδρύσουν το δικό τους ίδρυμα. Μολονότι στην Ελλάδα οι πρόσφυγες είναι εδώ και δεκαετίες οργανωμένοι σε συλλόγους και σωματεία, στην Τουρκία δε συνέβη το ίδιο, με εξαίρεση κάποια προσφυγικά σωματεία, τα οποία όμως στα τέλη της δεκαετίας του 1920 έπαψαν να λειτουργούν.

Έτσι, στις 25 Μαΐου 2001 δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της τουρκικής κυβερνήσεως το καταστατικό για τη σύσταση του Ιδρύματος Ανταλ-

Το επίμαχο 1^ο άρθρο της Συνθήκης της Λοζάνης, σύμφωνα με το οποίο αποφαιζόταν η Ανταλλαγή των πληθυσμών.

λαγόντων Λοζάνης. Σε αντίθεση με τα ελληνικά προσφυγικά σωματεία, το Ίδρυμα Ανταλλαγόντων Λοζάνης δεν περιορίζεται σε μία περιοχή αλλά περιλαμβάνει ανταλλαγμένους από διάφορες περιοχές.

Ως σκοποί του Ιδρύματος αναφέρονται οι εξής:

α. Η διάσωση και η ανάδειξη του πολιτισμού των ανταλλαγμένων.

β. Η συγγραφή μελετών σχετικών με τη διερεύνηση της ιστορικής περιόδου της ανταλλαγής.

γ. Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, που άφησαν πίσω τους οι ανταλλαγμένοι.

δ. Η δημιουργία δεσμών αγάπης, φιλίας και συνεργασίας μεταξύ του ελληνικού και του τουρκικού λαού.

ε. Η αλληλεγγύη και η αλληλοβοήθεια σε κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο μεταξύ των ανταλλαγμένων της πρώτης γενιάς και των επόμενων γενιών.

Έτος-ορόσημο για το Ίδρυμα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί το 2006, όταν στις 27 Ιουνίου στο Palacio el Pardo της Μαδρίτης το Ίδρυμα Ανταλλαγόντων μαζί με το ελληνικό τμήμα του Διεθνούς Συμβουλίου Μνημείων και Τοποθεσιών, ICOMOS, έλαβαν το βραβείο «Πολιτιστικής κληρονομιάς» της Europa Nostra. Η κριτική επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης είχε προηγουμένως αξιολογήσει 214 υποψηφιότητες χωρών μελών ή και υποψηφίων μελών. Ως αντικείμενο της έρευνας του Ιδρύματος και του ελληνικού ICOMOS ήταν «Η κοινή μας πολιτιστική κληρονομιά - Η συνειδητοποίηση από τις κοινωνίες της ανάγκης προστασίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, που μας μεταβιβάστηκε μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923». Για

Απόγονοι ανταλλαγμένων με τη συνθήκη της Λοζάνης, κατά την διάρκεια επίσκεψής τους στο Δημαρχείο της Βέροιας και συνάντησής τους με τη Δήμαρχο κ. Χαρίκλεια Ουσουλτζόγλου, το 2007

το σκοπό αυτό, διοργανώθηκαν διεπιστημονικά εργαστήρια και δύο εκθέσεις στη Σινασό ή Μουσταφάπασα της Καππαδοκίας και στο Ρέθυμνο Κρήτης.

Στα πλαίσια της έρευνας γύρω από την ανταλλαγή διοργανώνονται εκθέσεις, διαλέξεις και συζητήσεις, ενώ από το 2005 διδάσκεται η ελληνική γλώσσα υπό μορφή σεμιναρίων. Ταυτόχρονα, με κεντρικό θέμα την ανταλλαγή παράγονται ντοκιμαντέρ ή ταινίες και καταγράφονται με καθυστέρηση, βέβαια, πολλών δεκαετιών οι προφορικές μαρτυρίες των ανταλλαγμένων, που αποτελούν μέρος του Αρχείου προφορικής ιστορίας του Ιδρύματος. Η δημιουργία ενός κέντρου τεκμηρίωσης με βιβλιοθήκη, πλήρως ενημερωμένο αρχείο και μουσείο είναι ένας από τους απώτερους στόχους του Ιδρύματος.

Παράλληλα, στις ιστοσελίδες του Lozan Mubadillery Vakfi είναι δυνατόν να εντοπίσει κάποιος από παλιές φωτογραφίες προσφύγων, πόλεων, εγγράφων, μέχρι και μαντινάδες ΤουρκοΚρητικών και συνταγές. Επίσης, προκειμένου να ενισχυθούν οι δεσμοί φιλίας μεταξύ των ανταλλαγμένων, το Ίδρυμα διοργανώνει εκδρομές και περιηγήσεις στους τόπους καταγωγής τους, οι οποίοι είναι πιθανό να είναι και τόποι υποδοχής άλλων ανταλλαγμένων. Ένας από τους προορισμούς τους υπήρξε και η Βέροια. Σχετικές φωτογραφίες έχουν αναρτηθεί στον ιστότοπό τους.

Το Ίδρυμα ασχολείται συστηματικά με το θέμα της ανταλλαγής και τα μέλη του έχουν δώσει σημαντικά δείγματα γραφής για περαιτέρω συστηματοποίηση και συντονισμό των εργασιών γύρω από το συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός. Αρκεί κανείς να επισκεφθεί τον ιστότοπό τους www.lozanmubadilleri.org.tr για να το διαπιστώσει. Υπάρχει ένας περιορισμένος αριθμός ιστοσελίδων τους και στην ελληνική γλώσσα. Προσωπικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον οικογενειακό μας φίλο Μποζ Ορχάν για την πολύτιμη βοήθειά του στη μετάφραση των ιστοσελίδων, που ήταν γραμμένες στην τουρκική γλώσσα.

Αυτό που για κάποιους πολιτικούς ή στρατιωτικούς ηγέτες καλείται εθνικό συμφέρον, είναι αδιανόητο για τους απλούς ανθρώπους. Όπως ήταν για τους λαούς και των δύο κρατών η ιδέα της ανταλλαγής τους μέχρι τη στιγμή που υλοποιήθηκε.

Yola Geldi Mahallesi	Baba Delo	Hanimabla Hasan	Soganci Mehmet
	Morali Musa	Milazim Amis	Kargasa Riza
	Kato Ali	Deli Ilyas	Sulus Ibrahim
Harmanoglu	Viran Ibrahim	Babalup Sükrü	Kara Salih
Rizaki Berber	Hayili Mehmet	Katirci Hüseyin	Kancik Ali
Dakla Hasan	Boldonlu	Kabakli Alos	Saraçoglu
Kokoz Ali	Kiraci Yusuf	Pirom Hüseyin	Kato Ahmet
Pilevis Süleyman	Kilikot Mehmet	Çaçalı Ahmet	Sincamboku Hüseyin
Meka Mehmet	Z(R)eyukodora Tahir	Balot Mustafa	Çido Necip
Kado Mehmet	Hakki Büyük	Dangul Mustafa	Hasan Serago
Kalayci Mustafa	Ser Ali	Uçurgan Alas	Biberci Mehmet
Gaygak Mehmet	Sümöklü Yakup	Çubukçunun Dervis	Çalgici Bekir
Kolagasi Hüseyin	Kara Veli	Gulugol hüseyin	Kamanin Hasan
Dili Yasar	Garip Ibrahim	Kalinbok Ahmet	Kasgo Ahmet
Berka Ali	Subasi Hasan	Toto Ahmet	Kongon Hüseyin
Cinci Hafiz	Velendoz Kamil	Piçor Mehmet	Siçan Hamit
Tulum Ali	Kiracioglu	Küföncü Osman	Kales Mehmet
Paylak Veli	Kiz Ali	Zeko Mehmet	Dikbakan Osman
Dapo Osman	Eksino Mehmet	Kunbut Mehmet	Besik Mustafa
Kara Mehmet	Astarci Mehmet	Aygir Mehmet	Cambaz Salih
Seçko Hüseyin	Hiyarcik Mehmet	Dudu Hasan	Palo Hüseyin
Civan Ali	Piçin Yusuf	Zengin Mehmet	Deli Mehmet
Kaskata Hüseyin	Kiremitci Mehmet	Kulu Ibrahim	Haci Pasoglu
Yusuf Kahya	Kufu Hilmi	Deli Besim	Karagon Salih
Pisi Ahmet	Kifalci Mustafa	Kazik Riza	
Baydak Salih	Sah Ali	Matooglu	
Kambur Çavus	Makedonyali Mustafa	Kara Ömer	
Mevran Hüseyin	Keles Mehmet	Sulu Mahmut	
Siçan Mahmut	B(D)esik Mustafa	Küfe Serif	
	Plaça Ali	Kabakli Hasan	
	Barsak Mahmut	Papi Ali	
	Burunsuz hüseyin	Kuru Mitya Necip	
	Çermen Mahallesi	Kel Halil	
		Çamli Mehmet	

Κατάλογος των μουσουλμανικών οικογενειών από τις συνοικίες της Βέροιας **Γιοζά Γκελντί** και **Τσερμενίου** (Από την ιστοσελίδα του «Ιδρύματος Ανταλλαγόντων»)

1. Στη Βέροια καταγράφονται 13 μουσουλμανικές συνοικίες με τζαμί και άλλες 3, όπου δεν υπήρχε τζαμί. Μαργιέ, Α. & Ματσόκη, Α. (2005). *Η Οθωμανική Αρχιτεκτονική της Βέροιας*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, σ. 29.
2. Τσιτσέλικης, Κ. (2006). «Ανιχνεύοντας το ιστορικό και ιδεολογικό υπόβαθρο της Ανταλλαγής». Στο *Η Ελληνοτουρκική Ανταλλαγή πληθυσμών. Πτυχές μιας εθνικής σύγκρουσης*. (Επιμ. Τσιτσέλικης Κ.). Αθήνα: Κριτική, σσ. 15, 16.
3. Clark, B. (2007). *Δύο φορές ξένος. Οι μαζικές απελάσεις που διαμόρφωσαν τη σύγχρονη Ελλάδα και Τουρκία*. (Μτφ. Ποταμιάνου Βίκου). Αθήνα: Ποταμός, σσ. 63, 64.
4. (2006). *Η Ελληνοτουρκική Ανταλλαγή πληθυσμών. Πτυχές μιας εθνικής σύγκρουσης*. (Επιμ. Τσιτσέλικης Κ.). Αθήνα: Κριτική, σ. 557.
5. Clark, ό.π.π., σσ. 29, 35.
6. Ο Στυλιανός Σεφεριάδης γεννήθηκε στη Σμύρνη το 1871. Είναι ο πατέρας του διάσημου ποιητή και διπλωμάτη Γιώργου Σεφέρη. Hirsedon, R. (2006). *Τα αποτελέσματα της Ανταλλαγής. Στο Η ελληνοτουρκική ανταλλαγή πληθυσμών. Πτυχές μιας εθνικής σύγκρουσης*. Αθήνα: Κριτική, σσ. 151, 152.
7. www.lozanmubadilleri.org.tr

«Η ΠΑΓΚΙΡΑ ΜΑΣ»

Του Στέργιου Λιούλια Αρχαιολόγου

Κάθε τόπος, κάθε πόλη και χωριό στην ελληνική παραδοσιακή κοινωνία έχει σε πολλές περιπτώσεις συνδέσει την ιστορία, τα ήθη, τα έθιμά του αλλά και την εν γένει καθημερινή ζωή των κατοίκων του με ένα ή περισσότερα πρόσωπα για τα οποία τρέφει αισθήματα αγάπης, αφοσίωσης, περηφάνιας. Όταν μάλιστα πρόκειται για κάποιον Άγιο τότε όλα αυτά τα συναισθήματα μετατρέπονται σε πίστη και λατρεία οι εκφάνσεις των οποίων είναι εξαιρετικά δύσκολο να απομονωθούν και να ιδωθούν στα ξεχωριστά και διακριτά πλαίσια της λειτουργικής ζωής της Εκκλησίας από τη μια και της κοινωνικής ζωής των απλών λαϊκών από την άλλη. Χαρακτηριστικό και ιδιαίτερα ενδιαφέρον παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση του Αγίου Αντωνίου του Νέου ο οποίος καταγόταν από την πόλη μας. Η Βέροια έχει τιμήσει και εξακολουθεί να τιμά τον «προστάτη και πολιούχο της» σε κάθε ευκαιρία. Οι πιο επίσημες ωστόσο αποτελούν η 17η Ιανουαρίου, ημέρα της ανακομιδής του λειψάνου του στη πόλη και η 1η Αυγούστου κατά την οποία παλαιότερα λάμβανε χώρα μεγάλη εμποροπανήγυρις στον χώρο γύρω από τον ναό του Αγίου Αντωνίου. Η δεύτερη μάλιστα αποτελούσε και αποτελεί μέχρι σήμερα ιδιαίτερα σημαντικό γεγονός στον εορταστικό κύκλο του χρόνου καθώς στη «παγκίρα», όπως συνήθιζαν να αποκαλούν το πανηγύρι οι κάτοικοι της Βέροιας στη ντοπιολαλιά τους, συνέρρεε πλήθος κόσμου. Στιγμιότυπα του πανηγυριού της 1ης Αυγούστου πρόκειται να παρουσιάσουν στο παρόν άρθρο αφού βέβαια πρώτα γίνει μια σύντομη αναφορά στον βίο του Αγίου Αντωνίου.

Μέχρι σήμερα τα χρονολογικά όρια της ζωής του είναι ασαφή. Οι ιστορικές μαρτυρίες είναι φειδωλές για το λόγο αυτό έχουν διατυπωθεί διάφορες απόψεις για το πότε έδρασε ο Άγιος. Από τα λιγοστά στοιχεία προκύπτει ότι πρέπει να έζησε στα τέλη του 10ου ή στις αρχές του 11ου αι. Σύμφωνα με το βίο του ο Άγιος Αντώνιος γεννήθηκε στη Βέροια από ευσεβείς γονείς και ασκήτεψε σε ένα σπήλαιο στην απέναντι όχθη του Αλιάκμονα. Πενήντα χρόνια έζησε απομονωμένος τρώγοντας χόρτα και νερό. Εκεί δεχόταν τις επισκέψεις των πιστών μέχρι την ηλικία των 90 περίπου ετών οπότε και κοιμήθηκε. Προτού παραδώσει το πνεύμα του μετέλαβε των Αχράντων Μυστηρίων από έναν ιερέα που μετέβη στη σκήτη του για το σκοπό αυτό. Δεκαέξι ημέρες μετά την κοίμησή του κάποιοι κυνηγοί οδηγούμενοι από τα σκυλιά τους και από ένα χέρι που με θαυμαστό τρόπο τους ένευε να πλησιάσουν ανακάλυψαν το λείψανο του ανέγγιχτο και ευοδιάζον. Αμέσως συνειδητοποίησαν ότι επρόκειτο για το σκήνωμα του Αγίου. Από τη στιγμή εκείνη ξεκίνησαν και οι αξιώσεις για την διεκδίκηση του λειψάνου. Από τη μια οι Βεροϊείς, από την άλλη οι κάτοικοι του κάμπου της Ημαθίας και τέλος οι Θεσσαλονικείς κυνηγοί. Η απόφαση αφέθηκε στον ίδιο τον Άγιο. Τοποθέτησαν το λείψανο του σε μια άμαξα ζεμένη με βόδια που για πρώτη φορά έμπαιναν στο ζυγό προκειμένου να δουν που θα σταματήσουν. Κατά την παράδοση, αφού πήραν το δρόμο για την Θεσσαλονίκη έκαναν τρεις κύκλους (κουλού-

ρες) σε ένα χωριό που για το λόγο αυτό ονομάστηκε Κουλούρα ενώ στη συνέχεια σχημάτισαν με τη πορεία τους το σημείο του Σταυρού στο ομώνυμο σήμερα χωριό. Κατά ανάλογο τρόπο έγινε και η ονοματοδοσία του χωριού Μέση αφού από εκεί η άμαξα πέρασε από τη μέση. Κοντά στις Σαραντόβρυσες η άμαξα διέσχισε ένα πλακόστρωτο πάνω στο οποίο αποτυπώθηκαν οι τροχοί και οι πατημασιές των βοδιών, γεγονός που έδωσε στη περιοχή το όνομα «Βαλοπατλιά». Τα βόδια τελικά κατέληξαν κατάκοπα κοντά στο πατρικό σπίτι του Αγίου στη Βέροια όπου υπήρχε ναός της Παναγίας της Θεομήτορος. Πρόκειται κατά την παράδοση για το σημείο στο οποίο ακόμη και σήμερα σώζεται η γνωστή

σε όλους τους Βεροϊείς μουριά.

Οι πληροφορίες για το πρώτο ναό του Αγίου Αντωνίου στη Βέροια είναι αρκετά συγκεχυμένες. Το λείψανό του αρχικά πρέπει να φυλαγόταν στο ναό της Παναγίας της Καμαριώτισας, την ακριβή θέση της οποίας δεν γνωρίζουμε. Τουλάχιστον όμως από το 1811 πρέπει να υπήρχε ναός αφιερωμένος στον Άγιο όπως προκύπτει από μια σφραγίδα που φέρει την επιγραφή «Σφραγίς της ιεράς Μονής του Αγίου Αντωνίου Βεροίας του νέου». Το 1860 κατασκευάζεται καινούργιος ναός ο οποίος δυστυχώς θα καταστραφεί ολοσχερώς από την τρομερή πυρκαγιά του 1898. Ευτυχώς τα λείψανα του Αγίου σώθηκαν από την γενναία επέμβαση των κατοί-

Στιγμιότυπα από την Εμποροπανήγυρη έξω από το Ναό του Αγίου Αντωνίου, στη Βέροια (μέσα 20^{ου} αι.)

κων της πόλης. Οι Βεροίεις ακολουθώντας το παράδειγμα της Ευδοξίας Μαλακούση η οποία προσέφερε ένα μεγάλο χρηματικό ποσό για να ξανακτιστεί ο ναός, έσπευσαν να δώσουν ό, τι διέθεταν για το σκοπό αυτό. Αναφέρεται μάλιστα πως όσοι δεν είχαν την οικονομική δυνατότητα προσέφεραν την προσωπική τους εργασία στην ανοικοδόμηση του ναού. Η αποπεράτωση της εκκλησίας πραγματοποιήθηκε το 1904 και μέχρι σήμερα αποτελεί σημείο αναφοράς στην επίσημη αλλά και καθημερινή ζωή της πόλης. Πόσοι από εμάς δεν έχουν περάσει σε ανύποπτο χρόνο της εξαντλητικής προσωπικής καθημερινότητάς τους να ανάψουν ένα κεράκι στον Άγιο- Αντώνη;

Η μνήμη του Αγίου τιμάται ως γνωστόν στις 17 Ιανουαρίου με μεγάλη επισημότητα και συμμετοχή. Πανηγυρίζει ωστόσο και εξακολουθεί να πανηγυρίζει και την 1η Αυγούστου, ημέρα μνήμης των επτά Μακκαβαίων και της μητέρας τους, αγίας Σολομονής. Προφανώς το πανηγύρι αυτό αντικατέστησε ένα άλλο που λάμβανε χώρα το πρώτο οκταήμερο του Σεπτεμβρίου στα πλαίσια της γιορτής της Αγίας Ιερουσαλήμ η οποία ήταν η πρώτη πολιούχος της Βέροιας. Αν λάβουμε μάλιστα υπόψη την μαρτυρία της κ. Βούλας Χατζίκου ότι «την Αγία Σολομονή οι παλιοί Βεργιώτες την είχαν για βεργιώτισσα και την ημέρας της γιορτής της η μεγάλη ευεργέτρια της Βέροιας η Μαλακούσaina, μαγείρευε τον περίφημο σολομονίτικο ταβά και φίλευε τον Δεσπότη και την συνοδεία του που τιμούσαν εκείνη τη μέρα το τραπέζι της» γίνεται εύκολα κατανοητό ότι η γιορτή της 1ης Αυγούστου λάμβανε πανηγυρικό χαρακτήρα. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι η Αγία Σολομονή και τα επτά παιδιά της αποδίδονται σε μια φορητή εικόνα του Αγίου Αντωνίου που υπήρχε πάνω από την κύρια είσοδο του ναού και φέρει χρονολογία 1η Ιουλίου 1810.

Από τη παραμονή της αυγουστιάτικης γιορτής πλήθος πιστών από τη Βέροια αλλά και από τις γύρω περιοχές συνέρρεε για να παρακολουθήσει την νυκτερινή λειτουργία και να προσκυνήσει την εικόνα και τα λείψανα του Αγίου που βρίσκονταν μέσα στο Ιερό Κου-

βούκλιο. Πολλοί μάλιστα διανυκτέρευαν στο εσωτερικό του ναού καθώς μεγάλη ήταν η φήμη του Αγίου για τα θαύματα και τις θεραπείες του. Την επόμενη ημέρα, ντυμένοι όλοι στα γιορτινά τους μετείχαν στην αρχιερατική Θεία Λειτουργία καθώς και «στα διαβάσματα και στο περιτριγύρισμα της μουριάς» όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Γιάννης Αλεξιάδης στις «Βερωιώτικες αράδες» του.

Ασφαλώς το πανηγύρι δεν ήταν μόνο θρησκευτικό. Διέθετε έντονο εμπορικό χαρακτήρα καθώς στην αυλή στήνονταν πρόχειρα ξύλινα παραπήγματα τα οποία ύστερα από δημοπρασία νοικιάζονταν σε διάφορους εμπόρους και πωλητές. Εμπορεύματα μεταφέρονταν όχι μόνο από την Θεσσαλονίκη αλλά και από άλλες πόλεις της Μακεδονίας με αποτέλεσμα το πανηγύρι να παίρνει παμμακεδονικό χαρακτήρα. Η φήμη του ήταν τόσο μεγάλη ώστε συνέρρεε κόσμος από όλους τους γύρω νομούς: Κοζάνης, Καστοριάς, Πέλλας, Θεσσαλονίκης.

Ο κόσμος περίμενε με ανυπομονησία την 1η Αυγούστου. Οι πάγκοι γεμάτοι από κάθε λογής εμπόρευμα. Έτοιμα ρούχα, κάλτσες, κουβέρτες, κεντήματα, πολύχρωμα υφάσματα. Οι νέες κοπέλες ψώνιζαν με λαχτάρα και πολύ συζήτηση τα προικιά τους ενώ οι χωρικοί των γύρω περιοχών προμηθεύονταν όλα τα απαραίτητα, και κυρίως ό, τι αφορούσε το ρουχισμό τους. Άλλοι πάγκοι με μπακίρια, μπρατάσια, γκιούμια και κάθε είδους οικιακό εξοπλισμό: πιάτα, πηρούνια, κουτάλια, μαχαίρια. Οι κτηνοτρόφοι διάλεγαν με υπομονή τα κουδούνια που θα ταίριαζαν στα κοπάδια τους για να αντιλαλήσουν σαν χαριτωμένη μελωδία αργότερα στα βουνά του Βερμίου. Σε καμία περίπτωση βέβαια δεν έλειπαν και οι πάγκοι με τα παιχνίδια. Όλα τα παιδιά με περισσή λαχτάρα προσέμεναν την «παγκίρα» για να αγοράσουν οτιδήποτε θα τους έδινε χαρά στο καθημερινό ανέμελο παιχνίδι με τα υπόλοιπα παιδιά της γειτονιάς: μια ξύλινη φλογέρα, μια σβούρα, μια σφυρίχτρα, ένα ξύλινο σαμαράκι.

Ασφαλώς και το αλογοπάζαρο που στήνονταν στο Μουαρίφ αποτελούσε αδιάσπαστο μέρος του πανηγυριού καθώς προσέφερε σε όποιους κατοίκους είχαν την δυνατότητα, την ευκαιρία να αγοράσουν κάποιο άλογο ή ένα γαϊδουράκι για να αποκτήσουν επιτέλους μεταφορικό μέσο ή να αντικαταστήσουν το γερασμένο τους συνεργάτη που δεν μπορούσε πλέον να ανταποκριθεί. Ασφαλώς πριν την αγορά απαραίτητη ήταν η δοκιμή του ζωντανού. Για να αποφευχθεί κάθε περίπτωση απάτης...

Από όλα τα χωριά της Ημαθίας συνέρρεε κόσμος για να χαρεί, να φάει και να πει στο πανηγύρι του Αγίου Αντωνίου. Τα χάνια ασφυκτιούσαν. Από το Ρουμλούκι προσέρχονταν όχι μόνο για τιμήσουν τον Άγιο και αργότερα να γλεντήσουν, αλλά και για να φωτογραφηθούν οικογενειακώς ή με τους φίλους τους κρατώντας μετά τη φωτογραφία ως ενθύμιο από τη Βέροια όπως χαρακτηριστικά διαβάζουμε σε μια του 1930. Αλλά και από

Το εσωτερικό του Ναού του Αγ. Αντωνίου

τα ορεινά Πιέρια, από τα βλαχοχώρια του Βερμίου, από τα γύρω χωριά που δέχτηκαν πρόσφυγες από τη Θράκη, την Ανατολική Ρωμυλία, τον Πόντο, την Μικρά Ασία. Ο καθένας με τα μουσικά του όργανα, κλαρίνα, τρομπέτες, ζουρνάδες, νταούλια, γκάιντες, λύρες, βιολιά, σαντούρια, νταϊρέδες έπαιρνε μέρος σε ένα ατελείωτο γλέντι μέσα και έξω από τα καφενεία με χορούς και τραγούδια μέχρι πρωίας. Οκτώ ημέρες κρατούσε η «παγκίρα μας», αν και το μεγάλο γλέντι που ξεκινούσε ήδη από τη παραμονή είχε το αποκορύφωμά του τις πρώτες δυο ημέρες και νύχτες. Ολόκληρη η πόλη παλλόταν από τους διαφορετικούς ρυθμούς και ήχους που με τόση αρμονία, ευταξία και σεβασμό έχει περικλείσει ο λαϊκός μας πολιτισμός στους κόλπους του. Επρόκειτο ουσιαστικά για ένα ποικιλόμορφο μουσικό, γλωσσικό και ενδυματολογικό ψηφιδωτό από το οποίο πλέον μόνο οι απόηχοι του διατηρούνται ως μακρινές αναμνήσεις στους γηραιότερους. Αναμφίβολα η «παγκίρα» της Βέροιας, η «παγκίρα μας», αποτέλεσε για πολλά χρόνια κεντρικό θρησκευτικό, οικονομικό και κοινωνικό γεγονός μιας εποχής της οποίας η γνησιότητα, η ειλικρίνεια και η ουσιαστική συλλογικότητα ακόμη συγκινούν.

Σημ: Το παρόν κείμενο διαβάστηκε σχεδόν αυτούσιο στην κεντρική μουσικοχορευτική εκδήλωση με τίτλο η «Η παγκίρα μας» του Τμήματος Λαογραφίας της Κ.Ε.Π.Α. Βέροιας στο Χώρο Τεχνών την 9η Μαΐου 2009.

Βιβλιογραφία

- Αλεξιάδης Ι., Βερωιώτικες αράδες, Θεσσαλονίκη 1983.
 Ζάχος Στ., Αναμνήσεις ενός Βερωιώτη, Βέροια 1979.
 Παντελεήμων Μητροπολίτης Βεροίας και Ναούσης, Ο Πολιούχος της Βέροιας Όσιος Αντώνιος ο Νέος, Βέροια 1996.
 Παντελεήμων Μητροπολίτης Βεροίας και Ναούσης, Ιστορία και προσφορά Ιερού Ναού Αγίου Αντωνίου Πολιούχου Βεροίας, Βέροια 2004.
 Σβαρνόπουλος Σ., Βερωιώτικη νοσταλγία. Λαογραφικά σημειώματα, Βέροια 1977.
 Χιονίδης Γ., Ο Όσιος Αντώνιος ο Νέος, Βέροια 1965.
 Χριστοδούλου Αναστ., Ιστορία της Βέροιας, Βέροια 1960.

Το κουβούκλιο των λειψάνων του Αγίου

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΤΗΣ ΠΕΤΡΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΟΠΗ ΤΗΣ ΚΑΜΠΑΝΙΑΣ

**Του Κώστα Σπανού
Ιστορικού**

Μεταξύ των πολλών εγγράφων, τα οποία περιέχει το Αρχείο της Μητρόπολης της Θεσσαλονίκης, συμπεριλαμβάνεται και αυτό το οποίο θα παρουσιάσουμε στην παρούσα μικρή

μελέτη μας.¹ Πρόκειται για μία επιστολή του επισκόπου της Πέτρας² Αθανασίου, την οποία απέστειλε, στις 22 Ιουλίου 1874, από το Λιβάδι του Ολύμπου, στον προϊστάμενό του μητροπολίτη της Θεσσαλονίκης.³

Από το περιεχόμενο της επιστολής πληροφορούμαστε ότι ο επίσκοπος της Καμπανίας, το όνομα του οποίου αγνοούμε, είχε

περιπέσει σε δυσβάσταχτα χρέη και δεν είχε κατορθώσει να εισπράξει την αρχιερατική επιχορήγησή του. Για τον λόγο αυτό, ο μητροπολίτης της Θεσσαλονίκης διόρισε έξαρχο τον υφιστάμενό του επίσκοπο της Πέτρας Αθανάσιο και τον παράγγειλε να μεταβεί στην έδρα⁴ της Επισκοπής Καμπανίας, προκειμένου να συνάξει την αρχιερατική επιχορήγηση για να εξοφληθούν τα χρέη της.

Ο Αθανάσιος της Πέτρας, αφού έλαβε γνώση του διορισμού του ως εξάρχου, ανέφερε στον μητροπολίτη ότι αναλαμβάνει «προθύμως και αφογγύστως» αυτήν την αποστολή και ότι αναχωρεί «εντεύθεν προς τα εκεί» στις αρχές του Αυγούστου 1874.

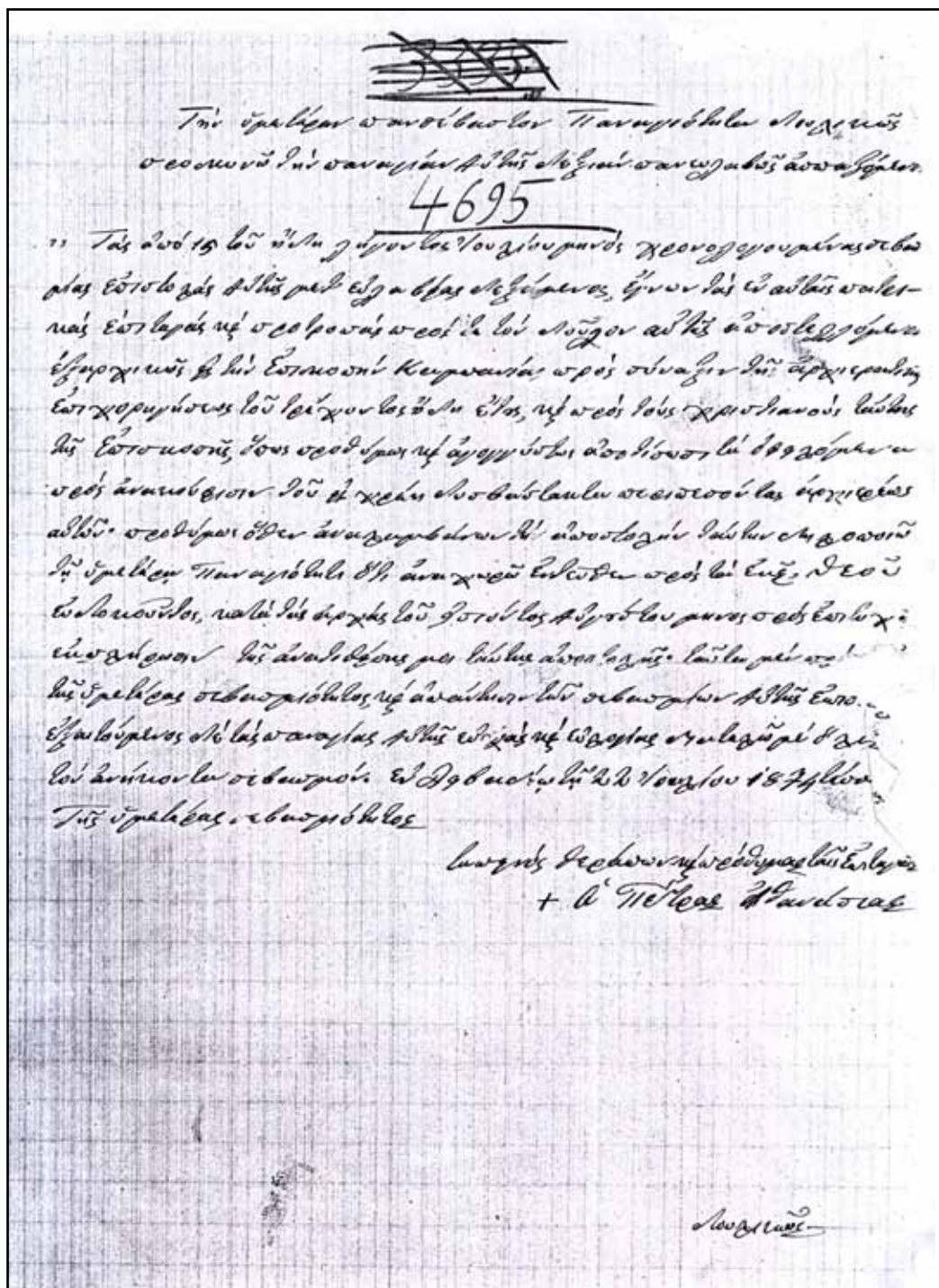
Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ

4695

Την ημετέραν πανσέβαστον Παναγιότητα δουλικώς προσκυνώ, την παναγίαν Αυτής δεξιάν πανευλαβώς ασπάζομενος

» Τας από 15 του ήδη λήγοντος Ιουλίου μηνός χρονολογούμενας σεβασμίας επιστολάς Αυτής μετ' ευλαβείας δεξάμενος, έγνων τας εν αυταίς πατρι/κάς επιταγάς και προτροπάς προς τε τον δούλον αυτής αποστελλόμενον / εξαρχικώς εις την Επισκοπήν Καμπαnίας προς σύναξιν της αρχιερατικής / επιχορηγήσεως του τρέχοντος ήδη έτους και προς τους Χριστιανούς ταύτης / της Επισκοπής, όπως προθύμως και αφογγύστως αποτίσωσι τα οφειλόμενα / προς ανακούφισιν του εις χρέη δυσβάστακτα περιπεσόντος αρχιερέως / αυτών. Προθύμως όθεν αναλαμβάνων την αποστολήν ταύτην δηλοποιώ / τη υμετέρα Παναγιότητι ότι αναχωρώ εντεύθεν προς τα εκεί, θεού / ευδοκούντος, κατά τας αρχάς του εισιόντος Αυγούστου μηνός προς επιτυχή / εκπλήρωσιν της ανατιθείσης μοι ταύτης αποστολής. Ταύτα μεν προς [γνώσιν;] / της υμετέρας σεβασμιότητος και απάντησιν των σεβασμίων Αυτής επιστολών / εξαιτούμενος δε τας παναγίας αυτής ευχάς και ευλογίας διατελώ με όλον / τον ανήκοντα σεβασμόν. εν Λειβαδίω τη 22 Ιουλίου 1874 τέσσερα.

Της υμετέρας σεβασμιότητος
Ταπεινός θερράπων και πρόθυμος ταις επιταγαίς
+ Ο Πέτρας Αθανάσιος
δουλικώς

1. Οφείλουμε πολλές ευχαριστίες στον φίλο Βασίλη Πλάτανο, ο οποίος το εντόπισε στο εν λόγω αρχείο και μας έστειλε ένα φωτοαντίγραφο του.

2. Η Επισκοπή της Πέτρας περιελάμβανε οικισμούς οι οποίοι ανήκαν σε ένα τμήμα της Πιερίας και σε ένα άλλο της Ελασσόνας.

3. Μητροπολίτης της Θεσσαλονίκης την περίοδο 1874-1878 ήταν ο Ιωακείμ Γ' Δημητριάδης ή Δεβετζής, μετέπειτα οικ. πατριάρχης (1878-1884, 1901-1912). Βλ. Βασίλειος Γ. Ατέσης, Επισκοπικοί κατάλογοι της Εκκλησίας της Ελλάδος απ' αρχής μέχρι σήμερα, εν Αθήναις 1975, 88.

4. Ως έδρα της Επισκοπής Καμπαnίας αναφέρεται άλλοτε η Καψόχωρα (προάστιο της Αλεξάνδρειας), άλλοτε το χωριό Επισκοπή της Βέροιας και άλλοτε η Κουλακιά (Χαλάστρα). Στην Επισκοπή αυτή υπάγονταν οι παρακάτω οικισμοί της σημερινής Μητρόπολης της Βέροιας και Νάουσας: Αγκαθιά, Αλάμπορο, Αλεξάνδρεια, Βαλμάδα, Βρυσάκι, Διαβατός, Επισκοπή της Βέροιας, Καμποχώρι, Κεφαλοχώρι, Καψόχωρα, Κουλούρα, Λιανοβέργι, Λουτρός, Νεοχώρι, Νησέλι, Νησί, Παλαιοχώρι, Πλατύ, Ραψωμανί, Σταυρός, Σκυλίτσι, κ.ά. Βλ. Γιώργος Χιονίδης, Ιστορία της Βεροίας, της πόλεως και της περιοχής. Τόμος δεύτερος. Βυζαντινοί χρόνοι, Θεσσαλονίκη 1970, 158, 160 - 161.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Επιμέλεια: Αναστασία Ταναμπάση

Ο συγγραφέας - δικηγόρος Γιώργος Λιόλιος μιλά για το βιβλίο του «Σκιές της Πόλης»

Αναπαράσταση του διωγμού των Εβραίων της Βέροιας

Το Δεκέμβριο του 2008 κυκλοφόρησε το βιβλίο του Γεωργίου Λιόλιου με τίτλο «Σκιές της πόλης. Αναπαράσταση του διωγμού των Εβραίων της Βέροιας» από τις Εκδόσεις Ευρασία. Πρόκειται για το πρώτο έργο μιας σειράς θεματικών μελετών για τη διαδρομή του εβραϊσμού της Βέροιας. Αντί βιβλιοπαρουσίασης, φιλοξενείται η συνέντευξη του συγγραφέα στην Αναστασία Ταναμπάση και τον Αθανάσιο Βουδούρη, μέλος της «Επιτροπής των Χρονικών» και υπεύθυνη της στήλης των βιβλιοπαρουσιάσεων και προέδρου της Ε.Μ.Ι.Π.Η., αντίστοιχα.

Η συνέντευξη δημοσιεύεται χωρίς επεξεργασία, μετά από την απομαγνητοφώνηση.

Αναστασία Ταναμπάση: Ποιος ήταν ο αρχικός στόχος όταν γράψατε τη συγκεκριμένη μελέτη;

Γεώργιος Λιόλιος: Η συγκεκριμένη μελέτη δεν είναι άσχετη με την ερευνητική μου δραστηριότητα από τις αρχές της δεκαετίας του '90 και μέχρι σήμερα. Για μένα ήταν πρόκληση το γεγονός ότι ήταν μια πτυχή της ιστορίας της Βέροιας αλλά και συνολικά του ελληνικού χώρου. Και ήταν ακριβώς πρόκληση το ότι η εβραϊκή ζωή στον ελληνικό χώρο ήταν μια πολύ σημαντική πτυχή της ιστορίας, που ήταν, όμως, αγνοημένη τόσο από την επίσημη ιστορία όσο και από τη συλλογική μνήμη και συνείδηση. Ποτέ η ιστορία ενός τόπου δεν είναι η ιστορία της κυρίαρχης δημογραφικά ομάδας, αλλά είναι πάντοτε η ιστορία πολλών ομάδων, που συναντιούνται και συνυπάρχουν σ' ένα τόπο και καθορίζουν αυτό που και σήμερα είναι η φυσιογνωμία μίας τοπικής κοινωνίας. Ακόμη κι αν έχουν εκλείψει μία ή περισσότερες ομάδες, που έδρασαν για μεγάλα ή μικρά διαστήματα στον ίδιο τόπο σε συνάντηση και συνύπαρξη με άλλες ομάδες.

Α.Τ.: Γιατί σας απασχόλησε η συγκεκριμένη ομάδα; Γιατί οι Εβραίοι;

Γ.Λ.: Και γιατί όχι οι Εβραίοι;

Α.Τ.: Για παράδειγμα, η τοπική βιβλιογραφία είναι ελλιπής...

Γ.Λ.: Μα η πρόκληση για τον ιστορικό -αν μπορώ να θεωρηθώ ιστορικός, διότι δεν έχω τουλάχιστον ακαδημαϊκά το διαπιστευτήριο αυτό- η πρόκληση για τον ιστορικό δεν είναι όταν κάνει αναπαραγωγή των ήδη δημοσιευμένων και μια συρραφή αυτών, αλλά όταν κάνει μακροβούτι στο πρωτογενές υλικό. Όταν το εντοπίσει και προσπαθεί μέσα από τη συρραφή των ψηφιδών του μωσαϊκού να αναδείξει και να ανασυστήσει μια χαμένη πτυχή της ιστορίας ενός τόπου. Η μελέτη προέκυψε μέσα από μια μακρά διαδικασία μέσα στα «νταμάρια» των εφημερίδων, των συνεντεύξεων, της επαφής με τη βιβλιογραφία καθώς και με το πρωτογενές υλικό.

Α.Τ.: Πού βασίστηκε κυρίως η έρευνά σας;

Γ.Λ.: Η έρευνα βασίστηκε κατά βάση στις συνεντεύξεις με τους επιζώντες. Και όταν μιλάμε για επιζώντες, δεν εννοούμε μόνο τους Εβραίους επιζώντες. Επιζώντες είναι και οι θεατές της εποχής και εφόσον πρόκειται για το διωγμό των Εβραίων, θεατές της εποχής είναι οι Χριστιανοί συμπολίτες των Εβραίων. Συνεπώς, μια κυρίαρχη εικόνα που διαμορφώθηκε στο μυαλό μου πριν γράψω το βιβλίο, διαμορφώθηκε μέσα από αυτές τις συνεντεύξεις. Αναγκάστηκα γι' αυτό το σκοπό να βγω από τα όρια της Βέροιας, να ταξιδέψω στο Ισραήλ, να βρω ανθρώπους που βρίσκονται σε άλλες πόλεις της Ελλάδας, να επικοινωνήσω με ανθρώπους που ζουν σε άλλες χώρες. Από εκεί και πέρα αρχαικό υλικό σε ό,τι αφορά την κοινότητα της Βέροιας δεν υπάρχει, πέρα από ελάχιστα, τα οποία είναι μεν χρήσιμα αλλά δεν ήταν

ικανά από μόνα τους να ανασυνθέσουν και να ανασυστήσουν την ιστορία.

Α.Τ.: Το αρχαικό υλικό, που ήταν σημαντικό, το εντοπίσατε εκτός Βέροιας;

Γ.Λ.: Είτε βρισκόταν σε χέρια ιδιωτών είτε στη διάθεση του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου και της κοινότητας της Θεσσαλονίκης.

Α.Τ.: Από τη συγκέντρωση του υλικού μέχρι τη συγγραφή του βιβλίου ήταν δύσκολη διαδικασία;

Γ.Λ.: Ήταν εξαιρετικά δύσκολη, σχεδόν αδύνατη φαινόταν στην αρχή. Βέβαια -για να λέμε τα πράγματα με το όνομά τους- αυτή η ιστορία ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του '90. Τότε δε γνώριζα ούτε τις αδυναμίες ούτε τις δυσκολίες, που θα αντιμετώπιζα. Επειδή το επιστημονικό ενδιαφέρον για τον ελληνικό εβραϊσμό μόλις τότε άρχιζε να συστηματοποιείται, φαινόταν ότι η έρευνα αυτή θα περιοριζόταν μόνο σε ερασιτεχνικό επίπεδο. Το γεγονός ότι ήρθαν στο φως της δημοσιότητας πάρα πολλές μελέτες και κυρίως μαρτυρίες Εβραίων επιζώντων είτε από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης είτε όσων διέφυγαν στα βουνά και επέστρεψαν στις πόλεις τους και κάποιοι εξ αυτών στη συνέχεια μετανάστευσαν, αποτέλεσε έναν πρώτο οδηγό. Αλλά όταν πλέον διαμορφώθηκε μια σχέση εμπιστοσύνης, απέκτησα πρόσβαση σε αρχεία. Διαμορφώθηκε κυρίως μια σχέση εμπιστοσύνης με τους επιζώντες για να μπορέσουν να μου μιλήσουν. Διότι, ως μην ξεχνάμε, για 50 και πλέον χρόνια αυτοί οι άνθρωποι σιωπούσαν. Σιωπούσαν στην αρχή γιατί ντρέπονταν, σιωπούσαν στη συνέχεια γιατί δεν ήθελαν να μεταφέρουν αυτή τη δραματική εμπειρία στα παιδιά τους. Δεν ήθελαν τα παιδιά τους να κουβαλάνε ισόβιως ένα τραύμα. Ήταν συνεπώς εξαιρετικά δύσκολο για έναν ερευνητή, πολύ περισσότερο για μένα που δεν ήμουν Εβραίος, να δημιουργήσω αυτή τη σχέση εμπιστοσύνης και να τους «ξεκλειδώσω», να διαρρήξω τις σιωπές τους και να μου μιλήσουν, ώστε να μπορέσω να καταγράψω τις μαρτυρίες τους, να τις δημοσιεύσω βεβαίως, αλλά κυρίως να τις χρησιμοποιήσω για να μπορέσω να κάνω την ανασύσταση της εποχής.

Α.Τ.: Το βιβλίο χωρίζεται σε 4 κεφάλαια. Με ποια κριτήρια ταξινομήσατε έτσι το υλικό;

Γ.Λ.: Νομίζω ότι έχει μια λογική συνοχή, από άποψη τουλάχιστον χρονικής συνέχειας, υπό την έννοια ότι έπρεπε να εισάγω τον αναγνώστη πρώτα στην ατμόσφαιρα της Βέροιας αλλά και συνολικά της εποχής. Από εκεί και πέρα έπρεπε να εξιστορήσω με μία χρονική ακολουθία τα γεγονότα, όπως προκύπτουν ότι συνέβησαν μέσα από το ιστορικό υλικό. Γι' αυτό, άλλωστε, καταλήγοντας στην κορυφαία στιγμή του διωκτικού φαινομένου, τελειώνω στο 1^ο κεφάλαιο

με τη μεταφορά των Εβραίων Βεροιωτών στο Άουσβιτς, με τις πληροφορίες που έχουμε για την τύχη των ανθρώπων αυτών και ως φυσική συνέχεια αυτών, έρχεται ο κατάλογος των θυμάτων. Και ως ακόμα φυσικότερη συνέχεια αυτών ακολουθεί ο κατάλογος εκείνων, που κατόρθωσαν και διέφυγαν. Για να έρθω κατόπιν στα μεταπολεμικά χρόνια και το τι συνέβη, ποιες ήταν οι προσπάθειες των ανθρώπων, που απέμειναν σ' αυτόν τον τόπο είτε για να επανασυστήσουν την κοινότητα είτε για να δουν πώς θα επαναδιαμορφώσουν τους όρους της δικής τους ζωή παραμένοντας στη Βέροια ή μεταναστεύοντας στο Ισραήλ.

Α.Τ.: Η αλήθεια είναι ότι διαβάζοντας τα περιεχόμενα του βιβλίου, το ενδιαφέρον του αναγνώστη αποσπούν καταρχήν οι μαρτυρίες των επιζώντων.

Γ.Λ.: Ναι, γιατί σ' αυτό το κεφάλαιο μιλάνε οι πρωταγωνιστές της εποχής. Ο ιστορικός ή ο συγγραφέας, όσο καλός διερμηνευτής του ιστορικού παρελθόντος και να' ναι, πάντοτε θα έχει μια αδυναμία, αντικειμενική, οριακή. Κι αυτή είναι ότι δεν ήταν θεατής των γεγονότων.

Α.Τ.: Το εξαιρετικό σ' αυτό το βιβλίο είναι οι εικόνες. Μεταφέρετε τον αναγνώστη σε εκείνη την εποχή. Καθοριστικό ρόλο σ' αυτό έπαιξαν οι προφορικές και οι γραπτές μαρτυρίες, το γεγονός ότι αντικρίζατε τον επιζώντα θεατή ή πρωταγωνιστή των γεγονότων ή οφείλεται και στη δική σας πένα;

Γ.Λ.: Το τελευταίο είναι κάτι το οποίο θα το κρίνει ο αναγνώστης. Αυτό το οποίο έχω να πω ως σχόλιο είναι ότι μέχρι σήμερα γνωρίζαμε μια συγκεκριμένη στερεότυπη γραφή της ιστορίας. Είναι αυτή που μας κληροδότησε ο Παπαρρηγόπουλος, ο οποίος και μισές αλήθειες μας είπε αλλά και μας τις είπε με έναν τρόπο, που και ξύλινος ήταν αλλά γινόταν και απωθητικός ενίοτε. Η ιστορία, για να μπορέσει να ξανακερδίσει ένα κοινό, θα πρέπει να γράφεται με έναν πιο ζωντανό και ενδιαφέροντα τρόπο. Εγώ στην προκειμένη περίπτωση χρησιμοποίησα υλικά της πεζογραφίας, υλικά της μυθιστορίας, προκειμένου να αποδώσω την ιστορική αλήθεια -κατά την άποψή μου- με έναν τρόπο ζωντανό, με έναν τρόπο ενδιαφέροντα χωρίς ακαδημαϊσμούς, χωρίς ιστορικισμούς, ώστε να μπορέσει ο αναγνώστης να παρακολουθήσει με σχετική άνεση και ευχέρεια τα γεγονότα, όπως διαρθρώνονται στα 4 κεφάλαια του βιβλίου.

Α.Τ.: Στο 1^ο κεφάλαιο, αναφερόμενος στις επιλογές που έκαναν οι Εβραίοι, γράφετε ότι η ανθρώπινη συμπεριφορά είναι εύθραυστη και απρόβλεπτη και συχνά βρίσκεται στο έλεος των συνθηκών. Πιστεύετε ότι η ιστορία του διωγμού των Εβραίων και των τραγικών διαστάσεων που αυτή έλαβε, είναι πιθανό να επαναληφθεί σε αντίστοιχες συνθήκες;

Γ.Λ.: Ο Leon Bloom έλεγε ότι αρκεί μια μικρή μετατόπιση των συνθηκών για να ξανασυνβεί, για να ξαναζυγηνήσει το

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

θηρίο... Αν θέλουμε να είμαστε ρεαλιστές, τους φασισμούς και τους ναζισμούς, που ζήσαμε στη δεκαετία του '30 και του '40, δεν πρόκειται να τους ξαναζήσει η ανθρωπότητα. Από αυτό έχουμε τελειώσει. Αυτό το οποίο θέλει να αναδείξει το βιβλίο είναι η σχέση μας με τον άλλο γενικά. Τον άλλο εθνικά, τον άλλο θρησκευτικά, τον άλλο φυλετικά, τον άλλο πολιτισμικά. Η έννοια του άλλου επανέρχεται ως πραγματικότητα από καιρού εις καιρόν με διαφορετικά πρόσωπα. Το ζήτημα είναι πώς θα διαχειριστούμε σήμερα τον άλλο του σύγχρονου περιβάλλοντός μας. Άλλος σήμερα στον ελλαδικό αλλά και ευρύτερα στον ευρωπαϊκό χώρο είναι ο μετανάστης. Συνεπώς εμείς καλούμαστε σήμερα να αντιμετωπίσουμε μια άλλη πραγματικότητα. Δεν είναι ο Εβραίος συμπολίτης μας, αλλά είναι ο Αλβανός, ο Ρώσος, ο Πακιστανός συμπολίτης μας. Και επειδή η ιστορία έχει δείξει ότι στη σχέση μας με τον άλλο αστοχούμε στον τρόπο με τον οποίο μπορούμε να συναντηθούμε και να συνυπάρξουμε, νομίζω ότι επιστρέφοντας στην ιστορία και κοιτώντας πώς συνυπήρξαν κάποιες κοινωνίες και τι λάθη αυτές έκαναν, μπορούμε σήμερα να πάρουμε συνταγές του παρελθόντος ή να μην πάρουμε συνταγές του παρελθόντος και να επαναπροσδιορίσουμε τη σχέση μας με τον άλλο, που είναι πολύ διαφορετικός ή λιγότερο διαφορετικός από εμάς.

Α.Τ.: Μιλώντας για τον άλλο, σε κάποιο σημείο του βιβλίου σας γράφετε ότι ο Εβραίος από άλλος της Οθωμανικής πολιτισμικότητας γίνεται ο διαφορετικός και ο επικίνδυνος, που πρέπει να διαχωθεί και ίσως να εξοντωθεί. Γιατί πιστεύετε ότι για μια μειοψηφία Ελλήνων και Ημαθιωτών ειδικότερα αυτό ακόμα ισχύει; Γιατί, κατ' αυτούς, πρέπει να διαχωθεί ο άλλος;

Γ.Λ.: Γιατί ο άλλος είναι το άλλο πρόσωπο του εαυτού μας. Η σχέση μας με τον άλλο ξεκινά πρώτα απ' όλα με τη σχέση μας με τον εαυτό μας. Αυτός ο οποίος είναι ανασφαλής είναι και εσωστρεφής. Η σχέση με τον άλλο απαιτεί μια εξωστρέφεια, απαιτεί ένα άνοιγμα προς τον άλλο, για να δούμε τι καλό έχουμε να πάρουμε από αυτόν αλλά και τι καλό έχουμε να δώσουμε σ' αυτόν.

Α.Τ.: Πώς ερμηνεύετε την παθητικότητα των Εβραίων της Βέροιας; Μολονότι υπήρχε μια ελκυστική πρόταση του Ε.Α.Μ. να τους βοηθήσουν να διαφύγουν στα βουνά...

Γ.Λ.: Αυτό είναι ένα ευρύτερο ζήτημα, το οποίο δεν απασχολεί μόνο την περίπτωση της Βέροιας. Και με την αφορμή αυτή να πω το εξής: Μπορεί το βιβλίο να αναφέρεται στην κοινότητα της Βέροιας, αλλά δε γράφτηκε αποκλειστικά για να εξιστορήσει την ιστορία του διωγμού των Εβραίων της Βέροιας. Η Βέροια χρησιμοποιείται ως μία ιστορική περίπτωση, ως μία περίπτωση του ελλαδικού χώρου της γερμανικής τότε ζώνης κατοχής για ν' αναδειχθούν οι ομοιότητες ή οι διαφορετικότητες του διακτικού γεγονότος από περιοχή σε περιοχή. Αλλιώς λειτουργήσε το διακτικό γεγονός λ.χ. στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη αλλιώς λειτουργήσε στη Θεσσαλονίκη, αλλιώς στα Γιάννενα, αλλιώς στο Βόλο, αλλιώς στη Ρόδο, αλλιώς κάπου αλλού. Τώρα σε ό,τι αφορά την παθητικότητα... Η παθητικότητα είναι ένα ζήτημα, που εξακολουθεί να απασχολεί τους ερευνητές μέχρι σήμερα. Έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς πάρα πολλές απόψεις. Μία από τις ισχυρές απόψεις έχει να κάνει με τους ισχυρούς δεσμούς των μελών της εβραϊκής οικογένειας. Θα μπορούσε να πει κάποιος ως αντίλογο ότι το ίδιο ισχυροί ήταν και οι δεσμοί των χριστιανικών οικογενειών. Ωστόσο, οι χριστιανικές οικογένειες ήταν και η κύρια δεξαμενή του αντιστασιακού κινήματος. Έχουμε πολύ μικρή συμμετοχή Εβραίων στα αντιστασιακά κινήματα της εποχής έναντι των αριθμών που μας δίνουν σε σχέση με τις χριστιανικές οικογένειες. Θα μπορούσε κανείς να δώσει απάντηση σε αυτό ότι οι Εβραίοι νέοι με πολλή καχυποψία και επιφυλακτικότητα αντιδρούσαν στο αντιστασιακό κίνημα της εποχής εκείνης. Δε συμμετείχαν στο αντιστασιακό κίνημα όχι τόσο εξαιτίας των ισχυρών δεσμών της οικογένειας αλλά κυρίως λόγω του ότι επρόκειτο για έναν πληθυσμό που βρισκόταν υπό διωγμό. Είναι γνωστό ότι την εποχή εκείνη, ακόμη και η υποψία της συμμετοχής σε αντιστασιακό κίνημα επέσυρε την ποινή του θανάτου. Φανταστείτε ότι για τον Εβραίο ο κίνδυνος ήταν διπλός. Αφενός διότι ο Εβραίος ήταν περιορισμένος λόγω της επιβολής των αντισιμιτικών μέτρων. Άρα, τυχόν φυγή του από την οικογένειά του σήμαινε όχι μόνο επιπτώσεις για τον ίδιο, εφόσον συλλαμβανόταν, αλλά κυρίως για την οικογένειά του. Από την άλλη, κάτι που για μένα είναι το κυριότερο, έντεχνα η ναζιστική προπαγάνδα είχε ταυτίσει τους κομμουνιστές με τους Εβραίους κάτω από την κοινή ονομασία «ο κίνδυνος του εβραιομπολσεβικισμού στην Ευρώπη». Άλλωστε, κι αυτός

ήταν ο κύριος στόχος της ναζιστικής πολιτικής ευρύτερα στον ευρωπαϊκό χώρο και όχι μόνο στην Ελλάδα. Συνεπώς, ο Εβραίος, ο οποίος θα συμμετείχε στο αντιστασιακό κίνημα της εποχής και κυρίως στον Ε.Α.Σ., ο οποίος δρούσε στην περιοχή, θα έδινε ένα πρώτης τάξης επιχείρημα στη ναζιστική προπαγάνδα ότι αυτό το επιχείρημα έχει μια συγκεκριμένη ιστορική βάση και μια συγκεκριμένη ιστορική δικαιολογία, η οποία αποδεικνύεται στην πράξη με την ευρεία συμμετοχή Εβραίων στα αντιστασιακά κινήματα της εποχής.

Α.Τ.: Εάν επιχειρούσαμε να κάνουμε το προφίλ των λιγοστών εβραϊκών οικογενειών που διέφυγαν, τι θα λέγαμε; Πώς πείσθηκαν αυτές οι οικογένειες και έφυγαν;

Γ.Λ.: Δεν πείσθηκαν. Οι οικογένειες, που κατόρθωσαν και διέφυγαν και σώθηκαν, λειτούργησαν αυτόνομα. Αυτό θέτει ένα τεράστιο κεφάλαιο της ευθύνης, εάν υπάρχει, της εβραϊκής διοίκησης της εποχής και του Ραβίνου της εποχής. Οι μαρτυρίες σε αυτό το σημείο είναι αντικρουόμενες. Τείνω να πιστέψω ότι η εβραϊκή διοίκηση της εποχής φάνηκε εξαιρετικά άτολμη και εξαιρετικά ανίκανη στο να διαχειριστεί την κρίση. Βέβαια, από την άλλη, πώς μπορεί κανείς να απαιτεί από μια εβραϊκή διοίκηση, από έναν εβραϊκό πληθυσμό υπό διωγμό να έχει την άνεση και την πολυτέλεια να διαχειριστεί με νηφαλιότητα και ψυχραιμία μια κατάσταση, όταν θα έπρεπε ο Πρόεδρος ή ο Ραβίνος να πάρει αποφάσεις κρίσιμες για τη ζωή ή το θάνατο εκατοντάδων Εβραίων; Φαίνεται ότι η εβραϊκή διοίκηση της εποχής και ο πρώτος της τάξης Ραβίνος της πόλης φαίνεται να παραπλάνησαν κι αυτοί με τη σειρά τους, όπως παραπλάνηθηκαν κι αυτοί από τον αρχιΡαβίνο της Θεσσαλονίκης, τον Κόρετς, τον υπόλοιπο εβραϊκό πληθυσμό. Διέσωσαν τις οικογένειές τους διαφεύγοντας στο βουνό, αλλά από κει και πέρα οι υπόλοιπες οικογένειες της πόλης κινήθηκαν εντελώς αυτόνομα. Δεν ήταν απαραίτητα οι οικογένειες που είχαν τα οικονομικά μέσα. Μπορεί, για παράδειγμα, να επρόκειτο για οικογένειες, που είχαν ανθρώπους με τους οποίους διατηρούσαν φιλικές σχέσεις σε διάφορα χωριά της περιοχής. Ίσως ζυγίζοντας ο αρχηγός της κάθε οικογένειας ξεχωριστά τα πράγματα, να διείδαν τον κίνδυνο τον επερχόμενο, ότι δηλαδή δεν πήγαιναν για μια προσωρινή διαμονή κάποιου χρονικού διαστήματος, μικρού ή μεγάλου, στην Πολωνία, αλλά ότι αυτά τα μέτρα τους οδηγούσαν σε ένα βέβαιο θάνατο.

Α.Τ.: Στην περίπτωση που -την κρίσιμη για τους Εβραίους της Βέροιας περίοδο- ήταν εν ζωή ο Μητροπολίτης Πολύκαρπος, πιστεύετε πως θα υπήρχε διαφορετική εξέλιξη των πραγμάτων;

Γ.Λ.: Πολύ πιθανό, διότι ο Πολύκαρπος μέχρι το θάνατό του είχε δώσει εξαιρετικά δείγματα συμπάθειας και καλών σχέσεων με το εβραϊκό στοιχείο της πόλης. Το μαρτυρούν σχεδόν όλοι οι επιζώντες. Θυμούνται χαρακτηριστικά κάποιους εξ αυτών που ήταν σε ηλικία τέτοια, ώστε να έχουν παραστάσεις και αναμνήσεις το Μητροπολίτη Πολύκαρπο

να επισκέπτεται εβραϊκά σπίτια σε διάφορες εβραϊκές γιορτές, να διατηρεί σχέσεις φιλίας και συνεργασίας με εξέχοντες εβραϊκούς παράγοντες της πόλης. Ξέρουμε, επίσης, ότι ο Πολύκαρπος ήταν ένας άνθρωπος εξαιρετικά δυναμικός, αποφασιστικός και φρονώ ότι εάν ζούσε στα κρίσιμα γεγονότα του Φεβρουαρίου-Απριλίου του 1943, ενδεχομένως να είχαμε μια εντελώς διαφορετική εξέλιξη.

Α.Τ.: Σε μία υποσημείωση του βιβλίου σας αναφέρετε ότι το Μάη του 2006 άρθηκε το απόρρητο των εγγράφων στα αρχεία του Μπαντ Αρολσεν. Αυτό το αρχειακό υλικό, που αναφέρεται και στις διώξεις των Ελληνοεβραίων, το λάβατε υπόψη γράφοντας το βιβλίο;

Γ.Λ.: Όχι, δεν το έχω συμπεριλάβει. Δεν τα έχω δει τα αρχεία, Ωστόσο, είναι στα άμεσα σχέδιά μου να επισκεφτώ το Μπαντ Αρολσεν. Ήδη έχουν γίνει προκαταρκτικές συνεννοήσεις, ώστε να πάρω την άδεια, προκειμένου να ερευνησω το συγκεκριμένο αρχειακό υλικό.

Α.Τ.: Θα δημοσιευθούν σύντομα νέες σας μελέτες;

Γ.Λ.: Είναι σε εξέλιξη.

Αθανάσιος Βουδούρης: Υπάρχουν αντικρουόμενες απόψεις και κρίσεις για το βιβλίο σας. Από τη μια μεριά, υπάρχουν εκείνοι που κρίνουν το βιβλίο σας με καθαρά επιστημονικά και ιστορικά κριτήρια και από την άλλη εκείνοι, που ενδεχομένως να μην έχουν διαβάσει το βιβλίο, αλλά μόνο από τον τίτλο και το θέμα, είναι αντίθετοι με την όλη προσπάθεια. Έτσι, η ερώτησή μου έρχεται συνεπικουρικά σε μία από τις πρώτες ερωτήσεις και σχετίζεται με τους λόγους που σας ώθησαν να ασχοληθείτε με τους Εβραίους. Γιατί ασχοληθήκατε ειδικά με τους Εβραίους;

Γ.Λ.: Διότι η ιστορία του τόπου μας δεν είναι μόνο η ιστορία του χριστιανισμού. Είναι και η μουσουλμανική, είναι και η εβραϊκή. Εμείς κάναμε ο,τιδήποτε περνούσε από το χέρι μας επί πολλές δεκαετίες, από την απελευθέρωση της πόλης και μετά, για λόγους εθνικής αγνότητας να προσπεράσουμε ο,τιδήποτε άλλο νόθευε αυτήν την αγνότητα. Καταστρέψαμε τα μνημεία των μουσουλμάνων, από τύχη σώθηκαν τα μνημεία των Εβραίων, με αποτέλεσμα οι επόμενες γενιές να ξεχάσουν ο,τιδήποτε άλλο πέρασε από αυτόν τον τόπο για λόγους εθνικής ομογενοποίησης. Πρόκειται για μια διαδικασία, που άρχισε από το '22 και μετά, αλλά φαίνεται ότι εξακολουθεί να υπάρχει. Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, το γεγονός ότι η Μητρόπολη της Βέροιας εκμεταλλεύομενη ένα περιεργο ιδιοκτησιακό καθεστώς, που προέκυψε σε μια εποχή που δεν υπήρχε επίσημη κρατική προστασία των μνημείων μετατρέπει σήμερα ένα σημαντικό μουσουλμανικό τοπίο, το οποίο είναι στην ουσία δικό μας τοπίο, είναι τοπίο της ιστορίας μας. Η ιστορία μας είναι συνολική. Δεν είναι ειδική. Δεν εκχωρείται. Δε μπορεί να εκχωρηθεί σε καμία δημογραφική ομάδα. Ο,τιδήποτε υπάρχει σ' αυτόν τον τόπο είναι η ιστορία μας. Είτε αυτό είναι χριστιανικό, είτε μουσουλμανικό ή εβραϊκό.

Α.Τ.: Να σας ευχαριστήσουμε πολύ για το χρόνο σας και για την ενδιαφέρουσα συζήτηση.

Γ.Λ.: Δεν ξέρω αν πήρατε απαντήσεις...

Α.Β.: Η Επιτροπή των Χρονικών έκρινε απαραίτητο γι' αυτό το βιβλίο να γίνει μία εκτενής αναφορά, διότι πιστεύουμε ότι με το συγκεκριμένο βιβλίο εγκαίνιαζετε μία νέα σχολή στην τοπική ιστοριογραφία. Χρησιμοποιείτε τις πηγές, προφορικές ή γραπτές, με εξαιρετικό τρόπο, εμπνέοντας του νεότερους ερευνητές.

Γ.Λ.: Ανεξαρτήτως της επιστημονικότητας του έργου, εμένα αυτό που μ' ενδιαφέρει είναι επιτέλους να σπάσει η βαθιά κρούστα της σιωπής από την πόλη. Διότι αυτή η πόλη, αν τη στοιχειώνει κάτι, είναι η μυστικοπάθεια και η σιωπή της. Αυτή η πόλη έχει περάσει στο DNA της τα μισόλογα και το λένε όσοι πέρασαν από τη Βέροια. Οι λογοτέχνες και οι ταξιδιώτες της πόλης. Εάν κανείς ανατρέξει στα κείμενα, που έχουν γραφτεί γι' αυτήν την πόλη και δε ζει σ' αυτήν την πόλη, σχηματίζει μια εικόνα της πόλης με αρνητικό πρόσωπο. Διότι όλοι την περιγράφουν ως μία πόλη κλειστή, ως μία πόλη σκοτεινή, ως μία πόλη μυστικοπαθή, κουτοσυνεπική, κακορίζικη, κακομοίρικη και κυρίως μία πόλη, που αρέσκειται στη σιωπή. Αυτή τη σιωπή δε μπορούσα εγώ προσωπικά να την ανεχτώ. Μεγάλωνα και άκουγα μισόλογα για την ιστορία της. Ποτέ δεν άκουγα μία ολόκληρη ιστορία για την ιστορία της. Κι αυτά τα μισόλογα δε μπορούσα να ανεχτώ να παραμένουν στον πάτο μιας μνήμης απωθημένα, σα να θέλουμε να τα προσπεράσουμε, σα να θέλουμε να τα ξεχάσουμε και χρόνο με το χρόνο ξεφλουδίζονται κι αυτά. Έπρεπε να προλάβω. Έκανα ένα αγώνα δρόμου από το '90 μέχρι το 2008, προκειμένου να προλάβω ανθρώπους που ζουν και να μου μιλήσουν γι' αυτήν την πόλη.

ΦΟΡΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Επιμέλεια: Ιωάννα Ζιώγα

Διαρκής Έκθεση «Ιστορικό Πανόραμα» της Κ.Ε.Π.Α. Δήμου Βέροιας

Μια πολύ ενδιαφέρουσα Έκθεση Πολεμικού Υλικού μπορούν να επισκεφθούν οι κάτοικοι της Ημαθίας, αλλά και κάθε ενδιαφερόμενος, από τις 16 Οκτωβρίου 2009, στο υπόγειο του Χώρου Τεχνών Βεροίας. Η έκθεση με τίτλο «Ιστορικό Πανόραμα», η οποία τελεί υπό την αιγίδα της Κοινοφελούς Επιχείρησης Πολλαπλής Ανάπτυξης Δήμου Βέροιας (Κ.Ε.Π.Α.), περιλαμβάνει εκθέματα από την επανάσταση του 1821 μέχρι και τον Εμφύλιο πόλεμο που διαδέχθηκε τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, κυρίως από την Ημαθία. Υπεύθυνοι για το γενικό στήσιμο, αλλά και το μεγαλύτερο τμήμα της, είναι οι Γιάννης Καμπούρης, Διευθυντής της ΚΕΠΑ και ο Βαγγέλης Παπαθεοχαρίδης, συλλέκτης πολεμικού υλικού.

Σπάνια και πρωτοεμφανιζόμενα έγγραφα από την περίοδο του «Εθνικού Διχασμού» και της περιόδου πριν της έναρξης του Εμφυλίου πολέμου, παλιές φωτογραφίες, εφημερίδες του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, αλλά και πολεμικές στολές διαφόρων Στρατών, πολεμικά είδη, διακριτικά και παράσημα, είναι τα βασικά εκθέματα. Την έκθεση πλαισιώνουν επικουρικά διάφορες γκραβούρες, αλλά και μοντέλα πλοίων και αεροσκαφών της περιόδου των δύο Παγκοσμίων Πολέμων, κατά βάση, επιμελημένα με μεγάλη ακρίβεια.

Στο «Ιστορικό Πανόραμα», λοιπόν, υπάρχουν:

* Έλληνα Λοχαγού Διαβιβάσεων της περιόδου 1950-1968

* Στρατιώτη της περιόδου 1949-1965

* Υποσημνία Τεχνικού της RAF

* Αμερικανού Κελευστή της 3ης Τάξεως ραδιοτηλεγραφικής της Ακτοφυλακής

* Γερμανού Λοχία της τάξεως των Ες Ες της φρουράς του Νταχάου

* Γερμανού μοτοσυκλετιστή της περιόδου του Β' Παγκοσμίου Πολέμου

* Έλληνα στρατιώτη και Έλληνα υπολοχαγού την περίοδο του 1940

Άλλα εκθέματα

Εντυπωσιακό έκθεμα είναι επίσης το εκτοξευόμενο κάθισμα μαχητικού Martin Baker MK7, καθώς και το αντίγραφο από έλικα αεροσκάφους του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Στον ίδιο χώρο βρίσκονται τοποθετημένα και οπλόσημα μονάδων που πήραν μέρος στην εκστρατεία στην Καλλίπολη και ενθυμήματα του Βρετανικού Στρατού του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, καθώς και του Ελληνικού και Αμερικάνικου Στρατού.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Έκθεση είναι διαρκής και θα βρίσκεται στον Χώρο Τεχνών μέχρι να εκπληρωθεί

* Έγγραφα αλληλογραφίας της «Επιτροπής Εθνικής Αμύνης» της Βέροιας

* Επιστολές από την περίοδο που επακολούθησε του Β' Παγκοσμίου Πολέμου στην Ελλάδα

* Φωτογραφίες της παλιάς πόλης της Βέροιας, του κάμπου, αλλά και φωτογραφίες παλιών ελληνικών πολεμικών πλοίων κ.α.

* Χαρτονομίσματα από διαφορετικές περιόδους του Ελληνικού κράτους

* Στρατιωτικά έγγραφα και εγχειρίδια

* Φαρμακευτικά υλικά που χρησιμοποιούνταν για την περιποίηση τραυματιών του πολέμου

* Στολές αξιωματικών και στρατιωτών

* Μοντέλα αρμάτων, πλοίων, οχημάτων

Οι στολές της Έκθεσης

Βασικό στοιχείο της Έκθεσης είναι οι στρατιωτικές στολές. Μερικές από αυτές είναι:

* Χλαίνη του Αμερικανικού Στρατού (Β' Παγκοσμίος Πόλεμος)

Τις στολές συνοδεύει και μια μεγάλη συλλογή από πολεμικά κράνη ελληνικά, γερμανικά, αμερικάνικα, βρετανικά, γαλλικά, βουλγαρικά και ιταλικά καθώς και πολεμικό υλικό όπως όπλα, ξίφη κυρίως από την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 μέχρι και τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Τα μοντέλα της Έκθεσης

Όπως προαναφέρθηκε, τα πολεμικά υλικά συνοδεύουν, με παραστατικό τρόπο, μοντέλα από άρματα μάχης, πλοία, υποβρύχια, οχήματα, αεροπλάνα και όπλα. Το μοντέλο γερμανικού υποβρυχίου του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, το ελληνικό εμπορικό σκαρί του 17ου αιώνα, το αμερικάνικο οπλισμένο Clipper της εποχής του αγώνα για την Αμερικανική ανεξαρτησία, το γερμανικό άρμα μάχης του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και το γερμανικό υποβρύχιο της ίδιας περιόδου είναι μερικά από αυτά.

Ίσως το πιο εντυπωσιακό μοντέλο, είναι η φρεγάτα «Έλλη», του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού.

Η Έκθεση λειτουργεί:
Δευτέρα - Σάββατο 10 π.μ. - 1 μ.μ.
Δευτέρα & Τετάρτη: 5.30 μ.μ. - 8.30 μ.μ.

το όραμα των στελεχών της ΚΕΠΑ, για τη δημιουργία Μουσείου που θα στεγαστεί μόνιμα και με περισσότερη ασφάλεια και άνεση όλο το συγκεντρωμένο ιστορικό υλικό.

Η Έκθεση δεν είναι στατική, εμπλουτίζεται συνεχώς από νέα εκθέματα που οι κάτοχοί τους τα εμπιστεύονται στους ανθρώπους της ΚΕΠΑ, λαμβάνοντας όλες τις απαιτούμενες διαβεβαιώσεις ότι θα φυλαχτούν, θα συντηρηθούν και θα προβληθούν όπως πρέπει.

Άλλωστε, οι υπεύθυνοι της Έκθεσης έχουν απευθύνει ανοιχτή πρόσκληση σε όποιον κατέχει παρόμοια υλικά και θέλει να τα παραχωρήσει στην Έκθεση, να μην διστάσει, καθώς κοινή αντίληψη είναι ότι «τα ιστορικά αρχεία-αντικείμενα πρέπει να είναι προσιτά από όλους».

Θερμές ευχαριστίες οφείλονται στους κυρίους Γιάννη Καμπούρη (αριστερά) και Βαγγέλη Παπαθεοχαρίδη (δεξιά), για την ξενάγηση στην Έκθεση και τις πληροφορίες που παρείχαν για την παραπάνω παρουσίαση.

Τα πεπραγμένα...

Από τους «Φίλους του Βυζαντινού Μουσείου Βέροιας» Εκδήλωση για τον Πέρση ποιητή Τζελαλεντίν Ρουμί

Τη Δευτέρα 2 Νοεμβρίου 2009, οι «Φίλοι του Βυζαντινού Μουσείου Βέροιας», διοργάνωσαν στο Παύλειο Πολιτιστικό Κέντρο (πρώην τέμενος του Μενδρεσέ) διάλεξη της κ. Καδιώς Κολύμβα - Λογοτέχνη, με θέμα «Ο πλούτος μιας μαγευτικής ποίησης. Ο ποιητής Τζελαλεντίν Ρουμί (1207 - 1273), η εποχή και το έργο του».

Η εκδήλωση έγινε με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 800 ετών από τη γέννηση του μεγάλου Πέρση ποιητή Ρουμί, στο έργο του οποίου είναι αφιερωμένο το έτος, με ανακήρυξη από την Ουνέσκο.

Ο πρόεδρος του Συλλόγου Θεόδωρος Καλαϊτζής προλόγισε την λογοτέχνη. Στη συνέχεια, η κ. Κολύμβα αναφέρθηκε στον «παρε-

ξηγημένο» από πολλούς Ρουμί, καθώς έχει περάσει στη συνείδηση πολλών μόνο ως ο ιδρυτής του τάγματος των Δερβίσηδων.

Ωστόσο, ο Ρουμί ήταν ένας από τους κορυφαίους μυστικούς ποιητές της Ανατολής, απολογητής ενός θεϊκού έρωτα, του οποίου, ο Πέρσης ποιητής, υπήρξε ο πιο συνεπαρμένος υμνητής του.

Να σημειωθεί ότι η κ. Κολύμβα έχει μελετήσει επί πολλά χρόνια το έργο του Ρουμί και έχει αποδώσει ποιήματά του στην ελληνική γλώσσα στα βιβλία της.

Εκπρόσωπος της Ε.Μ.Ι.Π.Η. στην εκδήλωση ήταν ο Νικόλαος Βουδούρης, μέλος του Διοικητικού της Συμβουλίου.

Το βιβλίο «Σκιές της πόλης» στην Παλιά Βουλή

Το βιβλίο του Βεροιώτη Δικηγόρου - Συγγραφέα, Γιώργου Λιόλιου, «Σκιές της πόλης» Αναπαράσταση του διωγμού των Εβραίων της Βέροιας, παρουσιάστηκε την Δευτέρα 12 Οκτωβρίου 2009 στην Αίθουσα της Παλιάς Βουλής, στην Αθήνα. Το βιβλίο παρουσίασαν ο Καθ. του Παν/μίου Αθηνών Θάνος Βερέμης και ο Καθ. του Παντείου Παν/μίου Νίκος Μπακουνάκης. Παρών στην εκδήλωση ήταν και ο Πρόεδρος του Κεντρικού Ισραηλτικού Συμβουλίου Ελλάδος (Κ.Ι.Σ.) κ. Μωϋσής Κωνσταντίνης, ο οποίος και προλόγισε την εκδήλωση. Τέλος για το βιβλίο του μίλησε και ο

ίδιος ο συγγραφέας Γιώργος Λιόλιος. Τον συντονισμό ανέλαβε ο κ. Σταύρος Ζουμπουλάκης, διευθυντής του περιοδικού «Νέα Εστία». Την Ε.Μ.Ι.Π.Η. εκπροσώπησε ο Αντιπρόεδρος της Εμμανουήλ Συναδάς.

Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνίας στον Γ. Ατζακά για το «Θολό Βυθό»

Ένα από τα Κρατικά Βραβεία Λογοτεχνίας του ΥΠ.Π.Ο. απέσπασε ο «Θολός Βυθός» του Γιάννη Ατζακά. Το έργο του επιτυχημένου συγγραφέα απέσπασε το βραβείο Μυθιστορήματος για το έτος 2008.

Η Ε.Μ.Ι.Π.Η. η οποία συνεργάστηκε στο παρελθόν με τον τον συγγραφέα Γιάννη Ατζακά τον συγχαίρει για την νέα μεγάλη επιτυχία του.

ΗΜΑΘΙΩΝ

Η νέα Έκδοση του Συλλόγου Βεροίων Αθηνών

Πρόσφατα κυκλοφόρησε το τρίτο φύλλο της τριμηνιαίας έκδοσης του Συλλόγου Βεροίων Αθηνών, με τον τίτλο «ΗΜΑΘΙΩΝ». Η νέα αυτή εκδοτική πρωτοβουλία του Συλλόγου, αποτελεί ευχάριστη έκπληξη για την Ε.Μ.Ι.Π.Η., καθώς μέσα από τις σελίδες του ενδιαφέροντος αυτού εντύπου μας, δίνεται η δυνατότητα να μοιραζόμαστε, μαζί με τους συμπολίτες μας που κατοικούν στην πρωτεύουσα, πληροφορίες που αφορούν θέματα γενικού περιεχομένου, καθώς και για τις δράσεις και ενέργειες του Συλλόγου.

Ευχόμαστε καλή συνέχεια στο πολυσήμαντο έργο τους.

Γ-Κ-Α-Λ-Α-Ϊ-Τ-Σ-Η-Σ

Εισιτήρια - Κινηματογράφος - Πόρτες

Υπεύθυνος: Ηλίας Γκαλαϊτσής

www.galaitsis.gr

Σταυρίτσα

Παράρτημα Ιωαννίνων 85 591 00 ΒΕΡΟΙΑ • Τηλ: 24310 72371

Κοτίδης

Παιδαγωγός Κυκλοφορίας Πανεπιστημίου Μακεδονίας

ΣΧΟΛΗ ΟΔΗΓΩΝ

ΒΕΡΜΙΟΥ 3 ΒΕΡΟΙΑ (Πλ. Αγ. Αντωνίου) ΤΗΛ. 23310 2107 ΚΙΝ. 6974 85486

Start copy

Φωτοτυπίες Εγχρώμα αντιγράφα Απίστευτες Γραφικά & Ηλ. Σφραγίδες Μακέτες Αντίγραφα σχεδίων Δακτυλογραφίες Αντίγραφα σχεδίων Ψηφιακές Εκτυπώσεις Εγκριμένες σαρώσεις Α(0)

Διευθυντής: Ευάγγελος

ΠΛ.ΠΑΛΑΤΩΝ 1 Τ.Κ. 59100 ΒΕΡΟΙΑ ΤΗΛ/ΦΑΞ: 23310 76430 email: dimitladi123@cyto.gr

Ερατεινός

Παράρτημα Ιωαννίνων 85 591 00 ΒΕΡΟΙΑ • Τηλ: 24310 72371

ΖΕΡΔΑΛΗΣ

ELECTRONIC CENTER

Κεραίες Τηλέφωνα Καλώδια Λάμπες Τηλεχειριστήρια Συναγερμοί

Δορυφορικά συστήματα Ηχος οπίσθιου & αυτοκινήτου Ηλεκτρονικά ανταλλακτικά

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑ 80 ΒΕΡΟΙΑ

Εγκαινία Έκθεσης Ζωγραφικής «Ονειρικά είδωλα του κόσμου»

Η έκθεση ζωγραφικής «Ονειρικά είδωλα του κόσμου» εγκαινιάστηκε την Παρασκευή 27 Νοεμβρίου 2009 στο χώρο της Galerie Εικαστικές Προτάσεις - Hobby - της Δόμνας Κουρτίδου. Στην έκθεση περιλαμβάνονταν έργα των Φωτεινής Χαμιδιάς, Ελένης Γιαννιώτη, Γιώργου Μπαδόλα και Στρατή Ταυλαρίδη. Η έκθεση διήρκεσε έως τις 12 Δεκεμβρίου 2009, ενώ την επιμέλεια είχε η Ισαβέλλα Κωνσταντούδη. Εκπρόσωποι της Ε.Μ.Ι.Π.Η. στην εκδήλωση ήταν η Γραμματέας του Δ.Σ. Ιωάννα Ζιώγα και ο Δημήτρης Χρυσικόπουλος.

Το βιβλίο του Θανάση Παπαζώτου «Βυζαντινές Εικόνες της Βέροιας» στο «Πρώτο Θέμα»

Το έργο του αείμνηστου Θανάση Παπαζώτου «Βυζαντινές Εικόνες της Βέροιας», το οποίο εκδόθηκε το 1997 και κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Ακρίτας παρουσιάστηκε μέσα από την στήλη «Βιβλιοπροτάσεις» της Αθηναϊκής Εφημερίδας «Πρώτο Θέμα» φ.253 της 27/12/2009.

ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΡΙΑ

ΛΕΚΑΝΙΔΟΥ Γ. ΕΛΕΟΝΩΡΑ

ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΡΙΑ

- ✓ Νοητική Υατέρηση
- ✓ Σύνδρομο Down
- ✓ Διαταραχή Εμειματικής Προσοχής - Υπερκινητικότητα
- ✓ Αναπτυξιακές Διαταραχές (Αυτισμός, Asperger κ.α.)
- ✓ Μαθησιακές Δυσκολίες

Κονίτσης 36 1ος όροφος ΒΕΡΟΙΑ Τηλ: 23310 62170 Κιν: 6945 108 902 E-mail: lekanidou@gmail.com